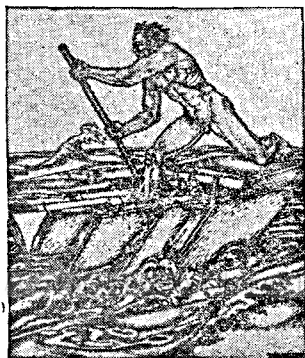

1934 JULIUS—AUGUSZTUS

B'NAI B'RITH SZEMLÉ

BCU Cluj

T A R T A L O M

Dr. KERTESZ JENŐ elnök tv.: Új szesszió, új év, új program. — IDEE: Umsatteln! — MARTIN BUBER: A gyermekek. — Br. Dr. ESEKIEL BRISKER: Erziehung zum Judentum. — Dr. KUPFER MIKSA elnök tv.: Magiszter és famulus. — Dr. DOHANY SANDOR tv.: Hozzászólás a „Magiszter és famulus” című cikkhez. — Dr. KUPFER MIKSA elnök tv.: Válasz Dr. Dohány Sándor tv. hozzászólására. — Ing. VIKTOR BAUER tv.: Milyen pályára neveljük, vagy csoportosítsuk át a zsidó ifjúságot? — Br. JAKOB TELLER: Zur Umschichtungsfrage der Jugend. — Dr. FRIED JÓZSEF tv.: Az ipari átrétegzés. — Sp.—L.: A timișoári mezőgazdasági farm. — SZIRMAI ISTVAN: Az intellektuális zsidó ifjúság problémái. — JAMBOR FERENC tv.: Elhelyezkedési lehetőségek Palesztinában. — Dr. WEISS ARTHUR alelnök tv.: Scheinberger Hugó tv. emlékezete. — Dr. WEISS ARTHUR alelnök tv.: Levél. — Id. MARKOVITS ÉLEK tv.: Herzl harmincadik Jahrzeitja. — IDEE: Bialik. — Dávid Lang. — B. B.-élet.

INHALT :

Br. Präs. Dr. EUGEN KERTÉSZ: Neue Session, neues Jahr, neues Programm. — IDEE: Umsatteln! — MARTIN BUBER: Die Kinder. — Br. Dr. ESEKIEL BRISKER: Erziehung zum Judentum. — Br. Präs. Dr. MAX KUPFER: Magister und Famulus. — Br. Dr. ALEXANDER DOHANY: Bemerkungen zum Artikel des Br. Präs. Dr. Kupfer. — Antwort auf Br. Dr. Dohány's Bemerkungen. — Br. Ing. VIKTOR BAUER: Schichtung und Umschichtung. — Br. JAKOB TELLER: Zur Umschichtungsfrage der Jugend. — Br. Dr. JOSEF FRIED: Die industrielle Umschichtung. — Sp.—L.: Die Timișoaraer landwirtschaftliche Ausbildungsfarm. — STEFAN SZIRMAI: Die Probleme der intellektuellen Jugend. — Br. FRANZ JAMBOR: Existenzmöglichkeiten in Palästina. — Br. Vizepr. Dr. ARTHUR WEISS: Br. Vizepr. Hugo Scheinberger. (Nachruf.) — Br. Vizepr. Dr. ARTHUR WEISS: Brief. — Br. ALEX. MARKOVITS sen.: Die dreissigste Jahrzeit Herzls. — IDEE: Bialik. — David Lang. — B. B.-Berichte.

Dem Beschlusse des Präsidialrates der Arbeitsgemeinschaft der transsylvanischen BB-Logen entsprechend erscheint diese Nummer unserer Monatsblätter als Jugend-Sondernummer. Der Zweck der Herausgabe dieser Sondernummer ist nicht so sehr, die mit der Jugendfrage in irgendwelcher Beziehung stehenden bisherigen Leistungen der AG und der Mitgliedslogen (wie z. B. die Schaffung und Patronisierung der Siebenbürgisch-Jüdischen Studentenhilfe, die zu Gunsten der Lehrlingsheime geleisteten Arbeiten, die Errichtung einer landwirtschaftlichen Ausbildungsfarm in Timisoara, Schulbücher-Aktion, Veranstaltung von Konkursprüfungen, Preisausschreiben für Hochschüler, etc.) zu schildern, sondern es ist damit viel mehr die Veranstaltung einer Enquete zur Festsetzung der zukünftig zu verfolgenden Richtung und der noch auf uns zu nehmenden konkreten Ausgaben in unserer Jugendarbeit beabsichtigt. Von dieser Enquete-artigkeit der hier publizierten Artikeln entsteht auch die in ihnen zum Ausdruck gelangte Divergenz, die wir auch dort nicht gehemmt haben, wo es sich um die Wertung, bezw. Beurteilung der bisherigen Jugendarbeit unserer AG handelt. Diese Divergenz wird erst später, wenn bereits sämtliche Gesichtspunkte zu Worte gekommen sind, auf den gemeinsamen Nenner zu bringen sein.

In dieser Nummer müssen wir noch zu unserem Bedauern die Äusserung mehrerer berufener Brüder vermissen. Da wir aber die Frage mit der Herausgabe dieser Sondernummer nicht für gelöst zu betrachten beabsichtigen, sondern sie auch weiterhin auf der Tagesordnung halten wollen, hoffen wir, dass wir in der Lage sein werden, schon in der nächsten Nummer unserer Monatsblätter weitere Beleuchtungen der Frage und neuere Lösungsvorstellungen bringen zu können.

B'NAI B'RITH SZEMLE

AZ ERDÉLYI PÁHOLYOK MUNKAKÖZÖSSÉGÉNEK HAVI KÖZLÖNYE
MONATSBLAETTER DER TRANSILV. ARBEITSGEMEINSCHAFT I. O. B. B. IX.

A MK elnöki tanácsának határozatából kifolyólag szemlénk jelen száma ifjusági különszámként jelenik meg. Ez a különszám nem annyira a MK és a tagpáholyok eddigi ifjusági vonatkozású teljesítményeit (mint pl. az Erdélyi Zsidó Diákszegélyző létesítése és fenntartása, az erdélyi zsidó tanoncotthonok érdekében végzett munka, a timişoara-i mezőgazdasági kiképzőfarm létesítése, az iskolaügy felkarolása, tankönyv-kiadás, versenyvizsgák és pályázatok kiírása, kiválóbb tehetségek fejlődésének előmozdítása, stb.) kívánja ismertetni, mint inkább ankét óhajt lenni egy új helyzetfelvétel alapján a jövőben követendő irány és a még vállalandó konkrét feladatok megállapítására. Ebből az ankét-szerűségből következően a cikkekben megnyilvánuló vélemény-elágazódás, amelyre ott is teret adtunk, ahol a MK eddigi ifjusági vonatkozású elhatározásainak és tevékenységének értékeléséről, illetve bírálatáról van szó. Ez a vélemény-elágazódás, valamennyi szempont megismerése után, ezután lesz még közös nevezőre hozandó.

Ebben a számban számos hivatott tv. hozzászólását kell még sajnálattal nélkülöznünk a felvetett kérdéshez. Miután azonban amúgy sem szándékunk, hogy az ifjusági különszám kiadásával lezártnak tekintsük a kérdést, hanem felszinen akarjuk azt tartani továbbra is, reméljük, hogy már a legközelebbi számban módunkban lesz a kérdésnek eddig meg nem világított szempontokból való fejtegetéseit és a megoldásra vonatkozó újabb értékes elképzeléseket és felfogásokat is közölni.

ÚJ SZESSZIÓ, ÚJ ÉV, ÚJ PROGRAM

Irta: Dr. KERTESZ JENŐ elnök tv., Cluj

A munkaév második fele kezdődik a két havi Stillstand után, még van tehát alkalom az első félév hibáit, hiányait pótolni. Mert bizony hosszas nem munkálkodás közben mintha elana le a szemről, látja az ember, mily alacsonyak is a magaslatok, mily üresek is a keretek és mennyire nem fedi meglátásunk, célkitűzésünk és ennek megvalósítása a való életet. Ezért is menthető a hosszú, két havi szünet.

Szimbolikus jelleget nyer az új szesszió kezdete azzal, hogy összeesik a zsidó év kezdetével. Mintha ezzel is impulziót adna, hogy nem okvetlenül kell csupán folytatni az első munka-félév minden vonatkozásait. A következetesség kötelezettsége alól itt a mentség, az új kezdésekhez itt az alkalmasszerűség.

Bármily szemszögből is nézzük az új munka-kezdést jelentőségét, legyen az a szesszió-megnyitás, vagy az új zsidó év szempontjából, súlyosan elkötelez az minden jóhiszemű és felelősségére felté-keny BB-t.

Boldogok a nem kételkedők, mert övék a derűs, elégedett BB-ék országa. Minek oly gondolat, mely a testvéries, langyos harmóniát zavarja! És mily szép a Schlaraff-szerű találkozás benn vagy kívül széles mosoly és meghatott tv-i kézfogás mellett. Mily szép a fehér asztalnál a tv-i lánc és mily emelkedett valami hallani a puffogó frázisokat és egymás agyba-főbe dicsérgetését. Ellenben Ibsen Vad-kaesájának ama 13-ukjaként hat, ha valaki keserűen állapítja meg, hogy bizony téves, hiányos, formákba merevedett és az élettől távol-álló sok minden abból, amit annyi értékes elme annyi idő óta, annyi szellemi és — nem oly veszélyes mértékben ugyan — anyagi áldo-zattal végez.

Jómagam pedig ezek közé tartozom és magam mellett vannak azok, kik ily vakáció után és ily kezdet előtt különösen tisztán lát-ják, hogy bizony nyugodt lelkiismerettel aligha gírállhatják teljes-ségében a múltat, — gyermekeik előtt aligha szerezhetik meg a szü-lői munkát megillető komolyan-vételt és *csupán a folytonos kétely és önkritika adja meg a jogot a hitre, hogy folytonosan csak értéke-sebb, az élet eleven erejével kapcsolatosabb lesz a BB élete.*

Hogy az étellel, liktetően fájó étellel végre élő kapcsolatot ve-gyünk fel, fogunk hozzá az ifjusági kérdés teljes komplexumához: miben áll, mik a határai, mik a teendők irányai, eszközei, lehetősé-gei, módszere?

Komoly szociális, erkölcsi és szülői szempontok, kötelességek kerülnek megoldásra. Valósággal történelmi felelősség előtt állunk: az utolsó percben megteesszük-e a BB-t illető kötelességünket? Kiter-meljük-e problémákat, a megoldási módszerek közül a szellemi és anyagi körülményeknek megfelelőt? És megfelelő embereket te-szünk-e a megfelelő helyre, a közömbös tömeget megfelelően meg-gondolásra, felismerésre és kötelességteljesítésre meggyőzni képes embereket?

Az új munka-kezdést, az új zsidó év szülte áhítattal szállja meg a lelkeket és ezzel áldozunk lelki emelkedettséggel és nem a for-máknak hódolással csupán. Mert az igaz ember, az igaz hívő csak nyitott szemmel és kötelességének felismerésével és ennek vállalásá-val nézhet a maga és az új nemzedék sorsa elé.

Jó munkát, megindokoltan derűs új évet és boldog jövőt az ifjuságnak!

MSATTELN!

Ich suchte nach grossen Menschen, ich fand immer nur die Affen ihres Ideales. (Aus Nietzsche; „Wie man mit dem Hammer philosophiert“).

Der Hammer, im Allgemeinen ein Symbol der Arbeit, ist auch ein Symbol der Härte, heute scheinbar mehr im Sinne eines selbstverherrlichenden Trotzes und einer gewollten Intoleranz angewendet. Sonderbarerweise steht er heute bei den politisch und weltanschaulich am krassesten einander gegenüberstehenden Nationen: bei den Russen und Deutschen in gleich hohen Ehren und soll der Erziehung und „Ertüchtigung“ der kommenden Generation dienen.

Nietzsche, dem an der Erziehung seines Volkes so viel gelegen war, und der seine Wunder jetzt erleben würde welche Verirrungen der Begriffe und Anschauungen von seinen Worten und Gedanken heute abgeleitet sein wollen, hat unter seine „Götzendämmerung“, als Untertitel die Worte geschrieben: „Wie man mit dem Hammer philosophiert“.

Jetzt sehen wir es. Auch wie man Affen der Ideale statt wirkliche Menschen grosszuziehen sich anschickt, — und wie man am besten Weg ist, das gewollt und bewusst heraufzubeschwören, was durch das grosse Weltunglück des Kriegs, Gott sei geklagt, leider nicht zu vermeiden war: junge Menschen unfertig und frühreif in den politischen Trubel zu versetzen und ihnen einzutrichern, dass Wissen nicht mehr den Wert von ehemals hat, dass Gefühle nicht aus dem Worte „fühlen“ und Gedanken aus „denken“ abzuleiten sind. Die Jetzt-Zeit und die Zukunft brauche Massenmenschen, die sich mit der Massenabspeisungen dieser geistigen Kost zufrieden geben und sich dabei glücklich wähnen müssen.

Das sind unsere ersten Gedanken und Bedenken, wenn wir von der Erziehung der heutigen Jugend sprechen hören, wenn wir dabei an unsere eigenen Kinder denken, die wir besser erzogen, für den Lebenskampf besser vorbereitet wissen wollen, als wir es selbst waren.

Wir wollen keine Affen ihrer Ideale! — Wir wollen Menschen! — Vollwertige, ganze Menschen: nicht verweichlicht, nicht voreingenommen für aufgepropfte Ideale die man „zeitgenössisch“ zu nennen pflegt, nicht allein aufs Studium versessen, wenn das Leben praktisches Wissen fordert, und nicht allein auf praktische Fertigkeit eingestellt, wenn die Wissenschaft dem darüber Schreitenden das Pflaster zum Fortschritt bietet.

Wir werden unsere Ansichten über dieses Problem einer Revision unterziehen müssen. Der Jeschiwah-Bocher ist nicht unser Ideal, wenn der Zögling nicht für die geistige oder religiöse Laufbahn vorbereitet werden soll. Boxmeister sind es allerdings auch nicht. Uns klingen die anekdotischen Worte des so verständigen Londres im Ohr, dass es in Pinsk mehr jüdische Schneider als Hosen gibt, und die traurigen statistischen Daten Otto Hellers von der er-

schreckend hohen Zahl jüdischer „Luftmenschen“ im früheren Russland und vielleicht auch noch heutigem Polen.

Viele Lebensberufe wurden uns verschlossen, es ist wahr. Wie sollte selbst ein einstiges Bauernvolk den Bauernberuf erwählen können, wenn es keinen Grund und Boden erwerben durfte, — wie sollte ein Jude Handwerker werden, wenn er nicht grade auf einen oder anderen unliebsamen Beruf verfiel (der Anteil am Bekleidungs-gewerbe hat etwas Besonderes an sich), wenn er nicht in die Gilde aufgenommen werden durfte. Der Jude musste neben dem Handelsberuf, die geistigen Berufe wählen.

Jetzt ist aber auch in diesen Berufen der Andrang schon zu gross und aus der Einstellung auf das Geistige wird uns ein Strick gedreht.

„Umsatteln, umstellen, anpassen!“ müssen die Losungsworte der heutigen Zeit sein. Das Leben fordert es von uns und wir wollen und müssen uns fürs Leben vorbereiten. Berufe müssen gewählt werden an denen unsere Jugend ihre physische Tüchtigkeit nicht blos erproben sondern auch erweisen und physische Tüchtigkeit durch geistige Fähigkeit (Intelligenz) potenzieren kann.

Nicht um den Neid zu erwecken, sondern um der Anerkennung und der Freundschaft der Umwelt willen.

Und um unserer selbst willen!

IDEE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A G Y E R M E K E K

Irta: MARTIN BUBER

Martin Bubernek, a zsidóság nagy szellemi vezérének alábbi cikke egy évvel ezelőtt jelent meg a berlini Jüdische Rundschau hasábjain. A cikk mély gondolatai messze túlnőnek a helyenként kifejezésre jutó lokális és időleges vonatkozásokon, ezért indítatva éreztük magunkat, hogy szemlénk ifjúsági számát Martin Bubernek eme ragyogó írásával is gazdagítsuk.

A gyermekek átélik a történeket és hallgatnak. De éjszaka felnyögnek az álmukból, felriadnak, a sötétbe mereszti a szemüket: megbízhatatlanná lett a világ.

Volt egy barát. Oly magától értetődően volt jóbarát, mint a nap-sugár. És egyszerre idegen lett a tekintete, guny van a szája szögletében: Talán valóban bebeszélte magadnak, hogy törődöm veled?

Volt egy tanító; valamennyi között ez az egy. Jó volt tudni: van ez az ember, tehát minden rendben van. Nos, nincs többé hangja, amikor szól hozzánk. Nincsen többé szabad tér hozzá az udvaron.

Maga a kedves vidék is, amelyen kóboroltunk és játszottunk, barátságtalan és idegen lett.

Mi történt? Hiszen tudunk egyet-mást, de mégsem értjük, hogyan függnek ezek össze.

A gyermeknek, hogy lelkiileg kitartó legyen és fejlődhessék, az állandóság, a megbízhatóság érzésére van szüksége. Kell lennie valaminek, ami nem hagy cserben.

A szülői ház nem elég ehhez, a világ is hozzátartozik.

A gyermek aggódik, de nem tudja elmondani senkinek az aggodalmát, még az anyjának sem. Ez nem olyasmi, amit el lehet mondani. És kérdezni sem lehet senkit. Senkisem tudja megmagyarázni, miért van minden úgy, ahogy van.

A gyermek lázadzik, de ennek a lázadásnak nincs kitörése, a mélységbe hull vissza. Egy szenvedély ez, amely nem, lángolhat fel; csak duzzad és megront. A lélek nem torkollik többé a világba, megátalkodottá válik. Így lesz a gyermek rosszsa.

Szülők, nevelők, mi a tennivaló a rosszálévéssel, a gyermekek bosszuérzésével szemben?

Én nem tudok mást, mint ezt: valami megrendíthetetlen kell a gyermek világában láthatóvá tennünk. Valamit, ami nem mondhat csődöt, mert nincs alávetve a folyamatos történelem változó eseményeinek és labilitásának, nem az órától, hanem ósidőtől való. Valamit, ami a mienk, elvehetetlenül a miénk. Izraelt kell a gyermek világában mint meghitt, bizalmas és örök bizalomra érdemes értéket tapasztalattá tennünk.

Ez nem jelenti: az emberről alkotott egyik népi felfogással szemben reaktíve egy másik népi felfogást felállítani. Nem jelenti: azt mondani, mi „is” egy nép vagyunk, nekünk is megvan a magunk fajtája, a magunk értéke. Mi nem a nemzet-fajtának egyik példánya vagyunk, hanem egyetlen példánya a magunk fajtájának. Mi Izrael vagyunk. Elszegényedve és kiszolgáltatva is, besorolhatatlanok maradtunk. A föld összes hatalmai megfoghatnak bennünket, de a fogalomkategóriák nem zárhatnak magukba. Nem magabizó büszkeséggel mondom ezt, félelemmel és remegve mondom. Történelmilen „Izrael”-é ez a sors; a népek sorsába így beszőve és abból így kirekesztve lenni, — így kidobni belőle és így hozzánőve maradni. De Izraelé a kegyelem is, minden ily szükségben megújítani az szövetséget, amely által keletkezett.

A gyermekeknek nem pótlékként tárandó fel Izrael, hanem mint egyedülvalóság, amelyből élünk és amelyet elfelejtettünk. Szükségből megint rábukkanunk a nevünkre. Nem mint oly dologra, amellyel dicsekedhetünk: „ilyenünk is van nekünk”, nem mint a föld zászlainak egyik jelére, sokkal inkább mint egy szövetség megjelölésére szövetségi joggal és szövetségi kötelességgel.

Izrael jelenti: gyakorolni a közösséget egy frigy kedvéért, amelyen létünk alapszik. Lény és lény között, ember és ember között, akikért a teremtés alkottatott, életszerűen gyakorolni a közösséget. És ez jelenti ma: megőrizni a közvetlenséget egy egyre közvetettebbé váló embervilágban. A kollektivitások önigazságával

szemben a kapcsolatok titkát megőrizni, amely nélkül jéggé kell dermednie egy nép életének.

De nem indultunk-e el magunk is azon az úton, hogy önigazságos kollektivitássá legyünk? Leshetjük-e még a kegyelmet, hogy megújithassuk az Összövetséget? Van-e még jussunk hozzá, hogy „ma egyedülvalóságot képviseljünk? Láthatóvá tudjuk-e még tenni gyermekeinknek a megrendíthetlent? Izrael vagyunk-e még?

Ezt a kérdést nekünk kell megválaszolnunk. Nem patétikus nyilatkozatokkal, amelyek nem bizonyítanak semmit, hanem a magatartásunkkal a mindennapok folyamatossága és megdöbbentő anomáliái közepette.

Szükséges, hogy valóban birtokában legyünk alapértékeinknek, nyelvünknek és történelmünknek; ennek nemcsak a tudatunkba, hanem a vérünkbe kell átmennie. De még inkább szükséges, hogy Izráélként éljünk: gyakoroljuk a közösséget és vigyázzunk a közvetlenségre.

Kifelé ezerszeresen nehéz és akadályoztatott ez. Mégis semmi sem téríthet el bennünket attól, hogy elfogulatlanul, gyűlölség nélkül, személyiségünk töretlen egészével álljunk egy más népiség tagjaival szemben, bárhol is találkozzunk velük úgy, hogy megláthassa, felismerhesse ember az embert. Ma is, éppen ma, bármily borzalmasan van is megnehezítve, emberi nyíltság szükséges.

A zsidóságon belül, azt hinnők, felpattantak az összes záruk. De ha eltekintek mindazoktól az apró községektől, amelyek a szükség idején nagy családokká nőttek össze: több szervezeti hajszát, sőt szervezeti szalmacsépelést látok, mint személyszerinti cselekvést, több „gondozó“-t, mint testvéri gondoskodást, több rutint, mint iniciatívát, több intézést, mint odaadást. „Ki tudja“, mondotta a berdyczewi rabbi a kegyetlen szívi szodomaiakról, „talán nekik is volt egy gyűjtőperselyük, amelybe a jómóduak bedobták az alamizsnájukat, hogy ne kelljen a szegények szemébe nézniük!“ A perselyeket ma alapoknak nevezik. De senki se vélje megvásároltnak a lelki üdvét a hozzájárulással! Aki nem őrzi meg a közvetlenséget az ügghöz, megtagadja Izraelt.

Remélhetünk-e új fordulatot, átjutást ezen a helyzeten? Beneteket kérdezek, kik ezt olvassátok.

Tanítsátok zsidó tartalomra a gyermekeiteket, próbáljátok zsidóul formálni az életüket, — de ez még nem elég. Magatokkal kell kezdenetek. Izrael több formánál és tartalomnál, egész személyiségünkben, embertársi, közösségi valónkban akar megvalósítva lenni.

A mi dolgunk, hogy ismét megbízhatóvá tegyük gyermekeinknek a világot. Rajtunk múlik, mondhatjuk-e nekik, magunknak: „Ne busulj, itt van anya.“

ERZIEHUNG ZUM JUDENTUM

Von Br. Dr. ESEKIEL BRISKER (Timișoara)

Während der Abfassung dieser Ausführungen kam die erschütternde Nachricht von dem grossen Verluste, den das jüdische Volk durch das plötzliche Hinscheiden **Chaim Nachman Bialik's** erlitten hat. Mit seinen unvergänglichen dichterischen Schöpfungen, mit seiner Deutung unseres geistigen Besitztums, mit seiner grossen Liebe zur hebräischen Sprache, die ihm wie vielleicht keinem seit den Tagen der Propheten und Psalmdichter zu Gebote stand, hat er unserer Generation in der doppelten Finsternis der eigenen und der fremden Welt den Weg zum Judentum erleuchtet. Sein gehört auch was in den nachstehenden Zeilen an wirksamer Wahrhaftigkeit enthalten sein mag. Sie seien seinem Gedenken ehrfurchtsvoll geweiht.

Die Frage der Erziehung und Ausbildung der jüdischen Schulpugend ist heute für jede jüdische Gemeinschaft in jedem Lande von besonders aktueller Wichtigkeit. Zwei Probleme sind es, aus denen der ganze Fragenkomplex besteht: erstens die *Umstellung der allgemeinen Schulausbildung* auf die der jüdischen Jugend heute und in der nächsten Zukunft zugänglichen Berufe und Existenzformen. Zweitens die *Vermittelung eines positiven jüdischen Bewusstseinsinhaltes*.

Die erste Notwendigkeit wird vornehmlich durch die *materielle Lage der Juden* diktiert, die sie hauptsächlich von den liberalen Berufszweigen zu den handwerklichen abdrängt. Die Existenz dieses Problems wird allgemein anerkannt, wenn auch seine Lösung nicht so einfach und leicht ist. Wir wollen uns auch in dieser Betrachtung nicht mit ihm befassen. Viel mehr wollen wir auf die zweite Notwendigkeit eingehen, die auch dann bestehen bliebe, wenn die erste schon gelöst wäre. Diese Notwendigkeit ist nicht so sehr von der materiellen, als viel mehr der *moralischen Lage* der jüdischen Jugend innerhalb der nicht-jüdischen gegeben. Diese ist durch eine strenge Distanzierung der nicht-jüdischen Jugend von der jüdischen charakterisiert, welche der jüdischen Jugend keinen Platz und keine Möglichkeit eines Sichauslebens im Rahmen der Jugendideale der nicht-jüdischen Jugend lässt. Und so kommt es, dass die jüdische Jugend ganz auf sich selbst angewiesen, sich ihre eigenen Jugendformationen schaffen muss, die ihnen Inhalt und Ideal geben sollen. Alle diese Jugendformationen aber leiden darunter, dass sie eben keinen *positiven Inhalt* zu bieten vermögen und zwar aus folgenden Gründen: Während nämlich die nicht-jüdische Jugend vor allem in Sprache, Schrifttum und Kultur ihres Volkes einen lebendigen, allen Altersstufen gemässen, in allen Lebensäusserungen sich geltend machenden positiven Inhalt hat, fehlt dieser Faktor der jüdischen Jugend. Auf sich selbst hingedrängt, vom allgemei-

nen Kulturleben des Volkes, in dessen Mitte sie leben, als fremd ausgeschieden, ohne Wissen und Kenntnis der eigenen Sprache, des Schrifttums und der Kulturwerte, findet sie ihr isoliertes Judentum nur *negativ* gekennzeichnet. Sie sind Juden, weil sie nicht Deutsche, Rumänen, Ungarn u. s. sein können, oder dürfen. Dieses „Judesein per exclusionem“ ist aber ein für den jugendlichen Menschen unerträglicher Zustand. Er schafft in ihm ein geistig seelisches Vacuum, das, weil ihm ein jüdischer Inhalt nicht dargeboten wird, jeden anderen gierig aufsaugt. Das der Grund dafür, dass die jüdische Jugend allen extremistischen Tendenzen zugänglich ist, oft ohne wirkliche innere Überzeugung, (Salonkommunismus.)

Das von aussen aufgezwungene, nach innen *inhaltslose Judesein* wird eben als Zwang und Leere empfunden, von dem man sich durch ein Sichklammern an allen möglichen Ideologien mit wirklicher, oder vorgeblicher Überzeugung zu befreien sucht. Hier einzugreifen, den heranwachsenden jungen Menschen diese seelische Pein zu nehmen, etwas sein zu müssen, das er selbst nicht kennt, von dem er nur so viel weiss, dass es von der ganzen Welt abgelehnt wird, wäre in erster Reihe die jüdische Schule berufen. Nun sind aber die jüdischen Schulen selber solche Formationen, die nur per exclusionem jüdisch sind. D. h. sie sind jüdisch, weil sie nicht ungarisch, deutsch u. s. w. sind. Einen *eigenen jüdischen Inhalt* vermitteln sie ihren Schülern nicht, oder sie tun es in einer solchen Form, die in gar keiner Weise den verhältnissen, wie wir sie skizziert haben, Rechnung trägt.

Fragen wir uns nun, was der jüdische Inhalt wäre, den die jüdische Schule der lernenden Jugend zu vermitteln hätte, so kann er einzig und allein in der *hebräischen Sprache und dem hebräischen Schrifttum* bestehen. Während der ganzen Diaspora bildete diese Sprache und ihr Schrifttum die Grundlage der jüdischen Erziehung, in der von der Geschichte vielfach gerechtfertigten Voraussetzung, dass dadurch nicht bloss Verständnis und Liebe des eigenen Volkes vermittelt, sondern auch der Sinn für die höchsten Menschheitsideale entwickelt werde, wie sie von gottbegnadeten jüdischen Männern in ewigen Werken eben dieses Schrifttums Ausdruck fanden. Dabei hatte diese vom Judentum in allen Ländern und zu allen Zeiten erfüllte Aufgabe der Pflege der eigenen Sprache und Schrifttums kein Hindernis für die Erwerbung des allgemeinen Wissens gebildet. Zu jeder Zeit, — Philo in Alexandrien, Maimonides in Spanien, Spinoza in Holland, um nur die Spitzen zu nennen — hat es jüdische Menschen gegeben, die unbeschadet ihrer Kenntnis des jüdischen Schrifttums und Sprache, als Aerzte, Philosophen, Rechtsgelahrte, Kaufleute auf der Bildungshöhe ihrer Zeit standen.

Erst die „Emanzipation“ der Juden, zu Beginn des XVIII-ten Jahrhunderts hat eine ganz andere Einstellung zu den jüdischen Kulturgütern und Werten und damit auch zur hebräischen Sprache und ihrem Schrifttum gebracht. Dem politischen Ziele der Emanzipation entsprechend, welche im Judentum nicht einen le-

bedingten Volksorganismus, sondern bloss eine konfessionelle Gemeinschaft sah, für die sie nicht bloss Gleichberechtigung, sondern „Gleichwerdung“ mit den Völkern der Umgebung erstrebte, wird die hebräische Sprache als „tote Kirchensprache“, etwa dem Lateinischen vergleichbar und das gesamte hebräische Schrifttum als „theologisches Fachwissen“ deklariert.

Damit sollte gesagt sein, dass der hebräischen Sprache und ihrem Schrifttum keine Wichtigkeit als Basis der Jugendausbildung zukomme. Ein gründliches Studium derselben sei nur für Fachleute, für Theologen notwendig. Der Jugend solle bloss der „Geist des Judentums“ beigebracht werden und das könne — so glaubte man — mittels Übersetzungen und Auszügen, Chrestomatieen und biblischen Geschichten geschehen. Diese Auffassung ist nun letzten Endes an der seelischen Not der heutigen jüdischen Jugend, wie wir sie oben charakterisiert haben, schuld. Ihr ist es zu verdanken, dass nun bald drei Generationen infolge systematischer Reduzierung, Bagatellisierung und Ausschaltung des Hebräischen aus dem Lehrprogramm der jüdischen Jugend, dem Judentume vollkommen entfremdet wurden. Diese Anschauungen bestehen auch heute in vielen jüdischen Köpfen fort, sie sind auch grundlegend für das Unterrichtsprogramm vieler jüdischen Schulen, die von Gemeinden und jüdischen Körperschaften erhalten werden, so, dass es nicht unangebracht scheint, auf dieselben näher einzugehen.

Die Deklaration der hebräischen Sprache als eine „tote Kirchensprache“ war zu mindest eine Verkennung historischer Tatsachen. Wenn die hebräische Sprache, auch bis vor etwa 30 Jahren nirgends als allgemeine Umgangssprache verwendet wurde, war das noch kein Grund dieselbe totzusagen. Durfte man doch nicht vergessen, dass während der vielen Jahrhunderte der Diaspora, um bloss von der Zeit seit Abschluss des Talmuds zu sprechen, es kein Land gegeben hat, wo Juden, wenn sie auch die Sprache dieses Landes als Verkehrs- und Verständigungsmittel verwendeten, nicht gleichzeitig auch fortfuhren in hebräischer Sprache zu schaffen, zu denken und zu dichten. In Spanien, in seiner mauretanischen und christlichen Epoche, in Italien, Deutschland und Frankreich des frühen und des späten Mittelalters, in den slavischen Ländern der Neuzeit haben die Juden nicht etwa zufällig, unwesentlich und vereinzelt hebräisch geschrieben, sondern den geistigen Besitz des Volkes mit unvergänglichen Schöpfungen in dieser Sprache bereichert. Die grundlegende Kodifizierung des gesamten jüdischen Rechtes, die Einschaltung der griechischen und europäischen Philosophie in den jüdischen Denkbereich, der Aufbau der jüdischen Mystik, das Erblühen einer neuen lyrischen Poesie seit den Psalmdichtungen, die schriftliche Fixierung des chassidischen Gedankengutes, sind nur einige der wichtigsten Konkretisierungsformen der Vitalität dieser totgesagten Sprache im Laufe von fünfzehn Jahrhunderten. Oft wurde dagegen eingewendet, dass während des ganzen Mittelalters grosse Werke der Philosophie und Wissenschaft auch in lateinischer Sprache geschrieben wurden ohne, dass des-

wegen diese Sprache den Anspruch erhoben hätte, eine lebendige zu sein. Man hat aber dabei den Umstand nicht bedacht, dass während Latein von einer geistigen Elite und für eine solche geschrieben wurde, ohne mit dem Volke etwas zu tun zu haben, hebräisches Schrifttum von den Massen des Volkes verstanden und gepflegt wurde. Den klarsten Beweis dafür liefern die beiden grossen Werke: „Der Führer der Irrenden“ von Maimonides und „Das Buch von den Herzenspflichten“ von Saadja, um nur ein Beispiel von vielen zu nennen. Während die s. Z. in arabischer, also einer lebendigen Sprache verfassten Originale dieser Werke in den grossen europäischen Bibliotheken zu Teil noch als Handschriften unter dem Staub der Jahrhunderte schlummern, hat die hebräische Ausgabe dieser Werke nicht bloss hunderte von Auflagen in nahezu allen europäischen Ländern und im Orient erlebt, sondern haben das jüdische Geistesleben durch viele Generationen befruchtet und entscheidend beeinflusst. Es ist bezeichnend für die lebendige Beziehung des jüdischen Volkes zur hebräischen Sprache, dass bereits 30 Jahre nach Erfindung der Buchdruckerkunst hebräische Druckereien entstanden sind, also zu einer Zeit, wo vielleicht in manchen der heutigen europäischen Kulturländer das Bedürfnis nach Büchern kaum vorhanden war. Hebräisch war und blieb lebendig, weil eben das Volk, dessen geistiges Ausdrucksmittel diese Sprache war, lebendig blieb, während Latein wirklich tot war, weil der natürliche Bildner und Träger dieser Sprache nicht mehr existierte.

Eine weitere falsche Einstellung erfuhr das hebräische Schrifttum von der „Emanzipations“-Generation, indem man es in Bausch und Bogen als „theologisches Schrifttum“ abtat, womit gesagt sein sollte, dass demselben keine Wichtigkeit mehr als Gegenstand der Volkserziehung- und Bildung zukomme, dass es nur für Spezialisten, wie Orientalisten und Theologen Bedeutung habe. Und doch genügt auch schon eine flüchtige Orientierung im hebräischen Schrifttum, um diese falsche Auffassung zu widerlegen. Schon die biblischen Schriften lassen sich nicht ohne Weiteres in den engen Rahmen des sogenannten Theologischen zwängen. Man denke bloss an die Geschichtsbücher: Josua, Richter, Könige, Chroniken. Aber, auch im ganzen Mittelalter sind nicht bloss theologische, sondern auch philosophische, naturwissenschaftliche, mathematische, medizinische, sprachwissenschaftliche und reisebeschreibende Werke in hebräischer Sprache geschrieben, gedruckt und studiert worden. Ja, dass zu Beginn des neunzehnten Jahrhunderts das Ostjudentum sich anschickte eine moderne rein weltliche Literatur mit Zeitschriften, Romanen, Lehrbüchern u. s. w. in hebräischer Sprache zu schaffen, dass dieses Judentum zum grossen Teil sich dieser Sprache im brieflichen Privat- und Geschäftsverkehr bediente, das alles wurde von den Totsagern, zu denen eine ganze Generation namhafter Gelehrter, besonders in Deutschland, gehörte, garnicht zur Kenntnis genommen, weil eben die Tatsachen zu ihren Theorien und politischer Einstellung nicht passten.

War nun die Auffassung der hebräischen Sprache als einer

„toten Kirchensparche“ und seines Schrifttums als eines „theologischen Fachwissens“ ein historischer Irrtum, so bedeutet die Meinung, dass man den Geist eines Volkes, oder einer Kultur mit Umgehung der grossen Werke, *in denen* und der Sprache *mittels der* er sich ausdrückte und durch Jahrhunderte verkörperte, weitergeben könne, ein Verkennen des Wesens und Wertes einer Sprache und ihres Schrifttums für Volk und Menschheit überhaupt. Ist doch jede Sprache in erster Reihe ein organisches Gebilde von ganz bestimmter Eigengesetzlichkeit und Eigenschönheit und bildet so einen unersetzlichen Eigenwert für sich: In der Chorstrophe einer griechischen Tragödie, in einem italienischen Lied, in einem russischen Volksmärchen ist es nicht die Kunstform allein, die auf uns Eindruck macht, sondern auch die Einzigkeit der Sprache, sozusagen ihre spezifische Schönheit, die in dem Kunstwerke mitschwingt, wie in jeder Tondichtung die Eigenart und Eigenschönheit des Instrumentes. Jede Sprache, sogar die der Primitiven, ist somit mehr als blosses mechanisches Verständigungsmittel. Sie ist ausserdem Mittel und Stoff des Ausdruckes, der geistigen und künstlerischen Gestaltung, wie Farbe, Stein und Erz. Deswegen lassen sich gerade die grossen Werke der Menschheit, wie Bibel, Homer, Faust u. s. w. am allerwenigsten durch Übersetzungen in andere Sprachen ersetzen, sowie ein noch so getreuer Gipsabguss der Venus von Milo kein Ersatz für das Werk selbst wäre. Alle Übersetzungen gerade dieser grossen Werke erhalten ihren Wert nur durch den *Fortbestand* und *Fortwirkung* des Originals selbst, zu dem sie sich im besten Falle verhalten, wie die Photographie eines Gemäldes zum Original. Jedes Volk, dem es daher vom Schicksal gegönnt war in seiner Sprache Gestaltungen des Denkens und der Dichtung hervorzubringen, die zum *Besitztum der Menschheit* geworden sind, hat damit auch die *Verpflichtung*, diese Werke in Form und Sprache, in der sie geschaffen wurden, zu hüten und zu pflegen, u. z. im Interesse der Menschheit nicht minder, als in seinem eigenen. Gehütet und gepflegt aber werden solche Geistesschätze nicht dadurch, dass die Originale in Bibliotheken aufgestapelt und für den „Gebrauch“ Extrakte und Übersetzungen angefertigt werden, sondern indem sie als *treues Vermächtnis von Generation zu Generation weitergegeben werden und jede neue Generation sie vom neuen erlebt gerade in ihrer eigenartigen Formung und Sprache*.

Eine weitere Motivierung, womit das emanzipierte „Fortschritts“-Judentum hebräische Sprache und Schrifttum als überflüssig erklärte, war, dass die Jugend im Geiste eines „allgemeinen Menschheitsideals“ und nicht im engen nationalen Geiste erzogen werden soll. Als ob das Studium des eigenen Schrifttums unbedingt zu nationalem Chauvinismus und zu einer Beeinträchtigung eines umfassenden Menschheitsideals führen müsste. Trifft dies für die grossen Werke der repräsentativen Europäer wie Goethe, Shakespeare, Dante, die bei all ihrer Universalität deswegen nicht aufhören nationale Schöpfungen im besten Sinne des Wortes zu sein, so ist dies beim klassischen jüdischen Schrifttum noch weniger der

Fall. Wo hat das höchste Menschheitsideal, das der Völkerverbrüderung und der sozialen Gerechtigkeit klareren, wo das wahre Frömmigkeitsideal, das nicht nach Opfern, Fasten und Gelüben gemessen wird, ergreifenderen Ausdruck gefunden, als in den Büchern der Bibel. Gerade die also, welche bei der Erziehung und Ausbildung der Jugend das allgemeine Menschheitsideal in der Fordergrund stellen, könnten hiefür kein geeigneteres Werk in der gesamten Weltliteratur finden, als die Bibel. Allerdings kann eine solche Wirkung nur von dem *Werke selbst* ausgehen, in seiner wuchtigen, eigenartigen, klassischen Grösse, Sprache und Form, nicht aber von all den zweifelhaften Ersatzprodukten, die den jüdischen Kindern seit nun zu drei Generationen in sogenannten „Religionsstunden“ angeboten werden. Das Resultat dieses Unterrichtes ist allzu bekannt. Die Menschheit hat dadurch wenig gewonnen. Das Judentum aber viel, sehr viel verloren.

Bei dieser Einstellung und Auffassung der hebräischen Sprache und ihres Schrifttums ist es begreiflich, dass man ihren Unterricht als eine unnütze und *unpraktische Belastung* betrachtete, die man der „ohne dies überbrüderten“ Jugend nicht zumuten konnte. Auch diese Auffassung ist eine irrige und nur die folgerichtige Konsequenz falscher Voraussetzungen. Wir lernen nämlich in unserer Jugend nicht bloss Dinge, die wir im praktischen Leben verwerten. Für den Arzt ist Geschichtsstudium nicht „praktisch verwertbar“, für den Juristen nicht Physik. Auch der Unterricht in den klassischen Sprachen wird heute noch, trotz allem, was dagegen gesagt und geschrieben wird, fast in ganz Europa betrieben, und es dürfte kaum einen wirklich Gebildeten geben, dem es Leid täte, Latein und Griechisch gelernt zu haben, weil er es nicht praktisch verwerten könne. Der praktische Nutzen des in der Jugend Gelernten besteht nämlich auch darin, dass das Gelernte unabhängig von seiner materiellen Verwertung, zur *gestaltenden seelisch-geistigen Potenz* im Menschen wird, die unbewusst in ihm fortwirkt. Und eine Sprache, wie die Hebräische mit ihrem vielhundert-jährigen Schrifttum, das Werke umfasst, die gerade die europäische Menschheit in ihrer ethischen, ästhetischen und denkerischen Entwicklung so nachhaltig beeinflusst haben, sollte gerade für die Jugend eben des Volkes, das dieses Schrifttum und diese Werke geschaffen, hat, eine Belastung, eine Überbürdung sein?

Im Rahmen unserer Betrachtungen haben wir die Tatsache unberücksichtigt gelassen, dass Hebräisch in den letzten 30 Jahren auch zu einer normalen Verkehrs- und Umgangssprache geworden ist. Man brauch bloss eine palästinensische Tageszeitung zur Hand zu nehmen, sich den Annoncenteil, die Ankündigungen über Veranstaltungen u. s. w. anzusehen, um sich zu überzeugen, dass Hebräisch zu einem richtigen, alltäglichen Verständigungsmittel geworden ist. Der junge Mensch, der also nach Palästina kommt, und Hebräisch versteht, kann seine Sprachkenntnis sofort praktisch verwerten, sehr häufig auch aus demselben Nutzen in klingender Münze ziehen. Dieses *opportunistische Motiv* kann natürlich für

uns nicht die einzige Notwendigkeit für die Erwerbung des hebräischen Wissens für die jüdische Jugend bedeuten. Auch viele Araber und Engländer in Palästina können bereits und lernen Hebräisch, weil sie es in dieser, oder jener Form praktisch verwerten können. Für die jüdische Jugend aber in ihrer *Gesamtheit*, gleichgültig ob sie ihre Zukunft in Palästina sieht, oder sich hier einrichtet, ist die Notwendigkeit des hebräischen Wissens eine viel tiefere. Nicht um die Vermittelung irgendeiner Sprache mehr geht es hier, sondern um die Erwerbung eines Inhaltes für ihr Denken und Fühlen. Wer nun ist in erster Reihe berufen diese Aufgabe zu erfüllen, wenn nicht die jüdische Schule? Kann doch der Zweck dieser Schule sich nicht darin erschöpfen, dass jüdischen Schülern von jüdischen Lehrern das allgemeine Lehrprogramm beigebracht wird. Soll die jüdische Schule ihren Namen verdienen und der Opfer wert sein, die die jüdische Gesamtheit für sie bringt, so muss sie der Jugend gerade fürs praktische Leben, einen positiven jüdischen Inhalt mitgeben, der sie gegen Anfeindung widerstandsfähig, gegen Diffamierung unempfindlich macht und sie vor innerer Zerrissenheit und Hohlheit bewahrt. Das einzige und alleinige Mittel, das ihr als Schule hiefür zur Verfügung steht, ist nur die hebräische Sprache und das hebräische Schrifttum in seiner *umfassenden Totalität* von den *Büchern der Bibel* bis zu den *Dichtungen Bialiks*.

MAGISZTER ÉS FAMULUS

Irta: Dr. KUPFER MIKSA elnök tv., Arad.

Wagner:

*Mit Euch, Herr Doktor zu spazieren
Ist ehrenvoll und ist Gewinn;
Wie tragen uns die Geistesfreuden
Von Buch zu Buch, von Blatt zu Blatt!
Da werden Winternächte hold und schön,
Ein selig Leben wärmet alle Glieder
Und ach! entrollst du gar ein würdig Pergamen,
So steigt der ganze Himmel zu dir nieder.*

(Goethe: Faust.)

Hosszu esztendők óta unalomba és banalításokba fuló végtelen viták végtelen sora foglalkozott és foglalkozik az ifjuság problémájával és keresi a megoldás legbiztosabb és — mit tagadjuk — legkényelmesebb és legolesőbb módját. Mi sem természetesebb, mint hogy korunkban, amelyet minden joggal „*a politikai színes ingek és a szervezeti jelvények korának*“ fog majd nevezni egy elkövetkezendő tisztult és józan történetírás, mondom, mi sem természetesebb, minthogy ebben a korban elsősorban az ifjuság minél nagyobb tö-

megben való megszervezését sürgeti mindenki, akinek szemei előtt elsősorban politikai célkitűzések lebegnek. Már pedig politikai célkitűzések és eszmék szolgálatában összefűzni és megszervezni az ifjúságot elsősorban nem az ifjúság megmentését, de sokkal inkább az éppen szóbanforgó politikai irányzat megerősítését célozza és ennek folytán — a politikai irányzatok sokféleségét tekintve — nemhogy egységesítené, de újból és újból elválasztja, feltagolja, csoportokra osztja és szembeállítja az ifjúság nyugtalan és hiszékeny sorait.

A gazdasági okokból táplálkozó és felmérhetetlen dinamikájú erők szükségképpen kollektív síkra dobták a boldogságkeresés prófétáit és a mozgásban levő, nyughatatlan szellemek árnyékától nem látszik az imponderábiák egyéni csipkefinom hálóját, amelyben a materiális szemlélet kiméletlen sullyal és igazát tudó lendülettel kidobott vasgolyója újból és újból fentakad. A „*Zwei Seelen wohnen, ach, in meiner Brust*“ örök harca ez és meggyőződésem szerint legmélyebb lélektani oka mindama fiaskó-szériáknak, amelyek az ifjúság megmentését, vagy irányítását célzó megmozdulásokat, szervezéseket, egységesítéseket és tömörüléseket kísérték.

A tömegeket általában nem lehet és nem divat többé másképpen kormányozni, mint sötét, vagy még sötétebb abszolutizmussal, kegyetlen, vagy még kegyetlenebb diktatúrával. De ugyan kinek állana módjában, hogy a pusztán társadalmi szervezetekbe tömörült ifjúságot minden kézzelfogható szankcionális lehetőség nélkül a jónak egyénileg felismert irányába vezesse, ha úgy tetszik, parancsolja? És ha módjában is állana ez valakinek, ugyan ki merészné ezt megtenni, akiben a lelkiismeret Édenének csak egy halvány sugára is él? Ki lehet olyan magabizó becsüs, hogy megtaksálja a szociális eszmék zálogházba dugott értékeit, hogy felismerje Böles Náthánnak hadirepülőgépek és mérges gázok ellenében elzalogosított három gyűrűje közül a valódit? Ki merészné egyetlen politikai irányban nivellálni az ifjúság lelkét, azét az ifjúságét, amelyekből minden kollektívizmus sem tudta és nem tudja kiirtani az individuálizmust, a fentemlitett imponderábiás gátlásokat és az ezekből folyó, bár szunnyadó ideálokat?

Meggyőződésem, hogy a valódi és tiszta ideálok a lélek megmagyarázhatatlan és felismerhetetlen mélységű ismeretlenében gyökerезnek és nem az értelem, de az érzés, az ebből folyó tisztult bölcsesség és az ezzel azonosuló szokratészi erény eredőiből tevődik össze. A pusztá és kerek értelem az egyén érdekeit szolgálja, viszont az érzés tiszta és bölcs nemessége az egyetlen kíváncsatos társadalmi centrifugális erő, amely átüt az egyén gravitációs határán és túl annak érdekein és életén a közösség felemelését áhitozza.

A kollektív és szervezeti ifjúsági nevelés kudarcának okát éppen abban látom, hogy az értelmi, tehát egyéni szempontokat próbálták ideálicizálni és tömegmozgató erőkké tenni, viszont a reakció lovagjai intuitive felismerték ennek a kísérletnek sikertelenségét és az ifjúság érzelmi világának legalsó rétegére, a féktelen és ösztönös indulatokra alapították az egyéni célok elérésére kreált és szervezett mozgalmukat. Nem tagadhatjuk, hogy sokkal több sikerrel

járt ez a sötétcelu lélekbüvölés, mint a becsületes, de rossz számításon indult építő munka.

A nyugalma helyzetből kilendített inga nem képes idő előtt a lengési lattitude közepén megállani és a nyugalmi helyzetéből kilendített emberiség nem képes megfogni a kezéből kiröpített építőszerszámot, a fejlődés súlypontján fekvő vonalat, hanem a politikai és gazdasági történelem ugyszólván fizikai törvényeinek kényszerénél fogva lebeg a szélsőséges pontok között. Istenem, hol van az a nagy *Foucault*, aki kiszámítsa itt a lengési időt?! Hol van most a lengési, sőt kilengési kényszer alatt álló korunkban az az igazság, hogy „az öreg ember a múltjának él, az ifjuság a múltból tanul”? Hol van most az emberi ingának ideje arra, hogy a Szépet keresse, a Jót, a Bölcsességet? Hova tűntek a haszontalan szépségek, az értelmetlen gyönyörűségek, hova tűnt a mi ifjuságunk és hol van a mai ifjuság? Hol van a hajnali gázlámpák sápadt glóriája alatt verlainei sorokat szavaló kócos diáktömeg, a forró színházi esték, az irodalmi álmok, a wertheri világfájdalmak, a sajgó, de tisztult fájdalomnak, nemes és megváltó örömeknek szárnybontogató, értelmetlen, de mégis oly értelmes és alkotó kora? Szép Ernő tollára való mindennek a leírása, eme kornak ködbehullt szépsége és tiszta verete, az alkotó imponderabilia feletti könnyes nekrológ. Valóban, hol szavalnak és hol innak ma már bozontos diákok vágyó verseket? „*De, Erhard*, — mondatja Ebermayer Sibbivel az Odilienbergben — *kö olvas manapság még költeményeket? Bakfisok és öreg dámák. Csakugyan itt volna már az ideje, hogy az államok a legszigorubban tiltsák el a költemények kinyomatását*”.

Én nem akarok beleszólni a wickersdorfi intézet pedagógiai vitáiba, sem pedig a híres *Wynecken* Gusztáv professzor pártjára állni, pusztán azt az együgyű kijelentést merészelem megkoekáztatni, hogy az az ifjuság, amely megveti az „értelmetlen” szépségeket és nem könnyezik — mondjuk — *Poe Edgar* „*Hollóján*”, nem alkalmas arra, hogy építőanyaga legyen komoly, száraz és lyramentes eljövendő épületeknek. Eme megállapítás második részével talán már meg is cáfoltam azt a nekem szegzendő esetleges lekicsinylő vádat, hogy romantikus lélek vagyok és nincs érzékem a realitások iránt. Nem romantizmus, de logika vezetett ennek a megállapításnak a kikristályosítására; logika és pszichológiai felismerés. Az emberiség és ennek keretében az ifjuság lelki válságának megoldása nem az egyéni értelem kollektív erővé való, nivelláló felemelésében, hanem a tetszhalott imponderábiák feltámasztásában, a közös humanisztikus szépségideáloknak alkalmas egyénekre való kivetítésében keresendő.

Ne tagadjuk: — a világot mindig szentek, vagy bolondok vették előre és a társadalom értéke nem a tömegek, de az élen állók súlyával azonos. Gazdasági szervezés terén mindenben állhat a kollektivitás szabálya, de lelkiekben az individuálizmusnak kell érvényesülnie.

Tehetünk-e azonban valamit is az individuálizmus érvényesítésének érdekében, vagy csak pusztá és tehetetlen eszközei vagyunk

a formáló erőknek? Matriális téren alkotóknak és hatásos szervezőknek hisszük magunkat, miért ne kíséreljük hát meg, hogy kulturálisan is megtisztítsuk szűk körünk káoszát örök igazságoknak etnikai csucesokról felgyújtott lámpásaival?! Ne higyük, hogy ez a világosság nem több, mint *Kallinikosz* mester görög tüze, vagy a kelta dombokon kigyuló pogány fény; aki tagadja a humanizmus tüzének örökkévalóságát, az temetői lidércfényt talál. Hinnünk kell benne, hogy bizonyos mértékig kormányozhatjuk és irányíthatjuk sorsunkat, mintahogyan a természet erőit is befogjuk szabályozni hengerekbe és bugó turbinákba, ha megfejtésük végső szála nincs is a kezünkben. Nem szabad fatális erőket felelőssé tenni mindenért. „*The fault, dear Brutus, is not in our stars, but in ourselves, that we are underlinge*” — mondja Shakespeare *Julius Caesar*-ban, ami annyit jelent, hogy rossz sorsunk nem a csillagokban van megírva, hanem rajtunk uralkodó önhibánk következménye. Ennek az igazságnak a felismerése kell, hogy vezessen bennünket, mert a legbőleesebb és legnemesebb passzivitás is elbukik a legnemtelenebb aktivitással szemben is. A toleranciának biblikus értelmezése vissza kell, hogy nyuljék a krisztusi értelmezésen túl a cselekvő jesájai felfogásig. Ha volt hiba és bűn elbukott korok elbukott demokráciájában, akkor ez a hiba semmi más nem volt, minthogy a jószándéku vezetők isteni szemszögből értelmezték a humanizmust és ráolvasással gyógyították a kigyó mérgét babonás doktrinárságukban.

*

Talán nagyon is elkalandoztam — legalább is látszólag — az ifjusági kérdéstől. De ha gyökeréig akar az ember hatolni ennek a valóban égető problémának, nem szabad ezt elszigetelt vizsgálat tárgyává tenni és ha komoly súlyt helyezünk az eredményekre, lélektani és logikai horgonyokkal kell rögzítenünk a bizonytalanul hullámozó időközön dobálózó szándékot. Nem hinném, hogy megállapításaim csak *a post hoc ergo propter hoc* értékével bírnának és nem vagyok hálás érte, hogy az események évek óta hirdetett felfogásomat igazolják. Tény azonban az, hogy tulburizáló ifjusági szervezeteink életébe való mélyebb betekintés nagy és majdnem reménytelen szomorúsággal eszméltet rá bennünket új utak kérésére. Az ifjuság feltűnő tájékozatlansága, megdöbbentő önzése, bántó modortalansága és mindjobban szűkülő ismeretköre nyilván bizonyítja, hogy minden jelszó, minden utópia és jelvény ellenére is hiányzik belőle az individualizmus alkotó és áttörő génusza.

Nem tartozik ide, hogy az ifjuság helyzetét oly kardinálisan befolyásoló gazdasági kérdésekre rátérjek. Az átrétegeződés szükségessége ma már nem lehet vitás és a szatmári ülésen örömmel tapasztaltam, hogy barátaim egyhanguan magukévá tették a hétmérföldes tervekkel való szakításra és a temesvári, még ez évben megvalósítandó kis farmra vonatkozó javaslataimat. A farm remélhetőleg rövidesen meg is kezdi működését, jöllehet a föld és a zsidó társadalom csak parányi parcelláján is, de kezdetnek, magnak, viszonyainkhoz képest ez is elég.

A lelki válság teljes mértékben való megoldásában csak azok hihetnek, akiknek feje a csillagokba ütközik. Rámutattam a nagy szavakkal indult egyesületek sorsára és pár szóval a mai ifjúság karakterisztikumaira. Aki csak a Diákszegélyzón keresztül is foglalkozott ezzel, már igazat fog nekem adni, pedig milyen jelentéktelen csepp a Diákszegélyző az ifjúság probléma-tengerében!

Az elgondolások és meggondolások, a tapasztalatok és értékel-tározások mérlegeléséből született meg a *magiszter-famulusi javaslatom*, amelyet elnöki tanácsunk elfogadott és amelynek kidolgozásával az én páholyom bízott meg. A javaslat lényege az, hogy minden páholy kijelölt tagjai sorából azokat a tvv-et, akik tudásuknál, rátermettségüknél, szuggesztivitásuknál és általában egyéniségük-nél fogva felnőtt ifjak és fiatal emberek (kb. 18—26 évig) vezetésére, a velük való nevelő együttműködésre alkalmasak. Az ilyenformán kijelölt „magiszterek” egy vezető magisztert választanak.

A vezető magiszter megfelelő fiatal emberek útján összeállítja a városban található, nyilván kisszámú ifjaknak a jegyzékét, akiket a humanisztikus nevelő munka befogadására alkalmasnak talál.

Az így kijelölt „famulusok” a vezető famulus felügyelete alatt, de csupán egymás között kiválasztják azt a magisztert, aki nekik a legjobban megfelel. A magiszter-tvv. viszont kötelesek a jelentkezőket minden válogatás nélkül magukhoz fogadni.

A magiszter kötelessége famulusával minél gyakrabban össze-jönni, magánál gyakran vendégül látni, privát társaságába a lehetőség szerint bevezetni. Kötelessége az élet minden vonatkozásában neki tanáccsal szolgálni, melléje állani, könyveket és folyóiratokat kölcsönözni, vele előadásokon megjelenni, stb., stb.

A magiszterek havonta egyszer összejönnek egymás között, amikor is megállapítják azokat a legfontosabb irányvonalakat, amelyek alapján a famulusok ismereteinek további gyarapítása történ-jék, kicserélik tapasztalataikat és észrevételeiket. Az ismeretterjesz-tés irányelvei városonként a famulusok korához, előképzettségéhez és foglalkozásához, valamint — sőt elsősorban — a famulusok kíván-ságához igazodik.

A magiszterek famulusaikkal együtt havonta egyszer társas vacsorára gyűlnek össze. Minden vacsora után egy famulus szabad témát dolgoz fel, amelyet kötelező vita követ.

Ha az idő engedi, a magiszterek felváltva szemináriumszerű előadásokat rendeznek kifejezetten és kizárólag a famulusok szá-mára. Sem a társas vacsorákon, sem más összejöveteleken más ifju, mint famulus nem vehet részt.

Ha valamelyik famulus egy újabb ifjút akar beajánlani, elő-ször a vezető famulus útján a társaihoz, majd pozitív határozat esetén a vezető magiszterhez fordul.

A famulusok között esetlegesen felmerülő személyi viták egy bizottság elé tartoznak, amelynek feje az első magiszter, tagjai két magiszter és két famulus, akiket sorshuzás útján esetről-esetre je-

lölnek ki. Ugyanez a bizottság dönt valamelyik famulus esetleges kizárása felett is.

A famulusoknak jogukban áll magisztereiket végleg, vagy időlegesen kicserélni és jogukban áll mindennemű megkereséssel, vagy panasszal a vezető magiszterhez fordulni.

Az egyes városok első magiszterei tapasztalataikat, névsorukat és a leírt előadásokat három hónaponként kicserélik.

Famulusként nős fiatal emberek is felvehetők, de az összejöveteleken csak egyedül jelenhetnek meg. Természetesen a fősúly a nőtlen fiatalemberekre fektetendő.

Magától értetődik, hogy eme pontok szándékosan kerülik azt, hogy merev formákká dermedjenek, pusztán tág keretet óhajtanak adni a meginduló munkának. Ugy hiszem, hogy évenként és városonként öt-tíz ifju famulusi nevelése olyan hatással lesz a kívülállókra is és olyan eredményes a résztvevőkre, hogy a munka értéke egy-két év múlva már nem lesz kétes.

Csak nagyon természetes, hogy a siker elsősorban a magiszter-tvv. egyszerűségén, lelkiismeretességén, türelmén és tapasztalatán fog felépülni. Szeretnék nem kételkedni benne, hogy mindezek a tulajdonságok nem fognak hiányozni a résztvevő tvv-ből, akiknek munkája nemcsak az ifjuság számára lesz hasznosító, de nagy lelki kielégülést és örömet jelent a magisztereknek is, nem is beszélve arról, hogy ilyen módon indirekt uton fiatal, képzett, megbízható utánpótlást nyer az erdélyi B. B. lánc is.

Gettóba zárt őseinknél apáról fiúra szállt a Tan és a tudás, s a mesterek lábainál tanítványok hosszú sora fesztelen és közvetlen módon éleszthette a Szellemet, mondhatnám a Sechinát, amely ott lebeg minden szépre és jóra szomjas, tudástvágyó gyülekezet felett. Értsük meg mi is az idöket és tömörítsük értékeinket.

A pusztulás égigesapó lángnyelvei és a Jozafát völgyét benépesítő keresztrefeszítettek hörgései között ki gondolt *Jabnéval*? Am eme jelentéktelen fészekből történelem szökkent, nép sarjadt ki és világot formáló erők bontakoztak. Próbáljunk a világégés káoszának közepette új Genézisben hinni és alkossunk szilárd magvakat, amelyek köré lecsapódhat a nyugtalan lélek, gyarapítván és gyarapodva. Főleg pedig legyünk optimisták és reménykedők most, a fausti szavak olyannyira aktuális idejében:

„O. glücklich, wer noch hoffen kann

Aus diesem Meer des Irrtums aufzutauchen!

Was man nicht weiss, das eben brauchte man

Und was man weiss, kann man nicht brauchen.“

HOZZÁSZÓLÁS A „MAGISZTER ÉS FAMULUS” CIKKHEZ

Irta: Dr. DOHANY SANDOR tv., Arad.

Az ifjúsági kérdéssel kapcsolatban a májusi szatmári elnöki tanácsulésen dr. Kupfer Miksa tv., az Or. érdemes elnöke, az u. n. famulus-rendszer bevezetését javasolta. A javaslat abból az aggodalomból született, mely minden jó ben brithet régóta foglalkoztat, hogy miképpen lehetne tervszerűen és eredményesen a testvéri lánc utánpótlásáról és felfrissítéséről gondoskodni. A javaslat lényege, hogy minden páholy arra alkalmas és arra vállalkozó testvérei egy-egy fiatalemberrel szorosabb és állandó érintkezésbe lépve, azt zsidó tudásban és zsidó szellemben megerősítve, gondolkodását a mi ideális célkitűzéseink vonalába irányítva, fokozatosan és tervszerűen a fiatalembereknek egy olyan csoportját építsék ki, mely az utánpótlás és felfrissítés kérdését megoldja.

Anélkül, hogy a B. B. működése felett kritikát, indokolatlan kritikát akarnék gyakorolni, megállapítható, hogy Erdélyben a testvéri lánc felfrissítése fiatalabb elemekkel a legnagyobb mértékben szükséges. Ez nem az érett kor erejének és megfontoltságának leicsínyleését jelenti, hanem jelenti azt, hogy minden életkor a maga természetes értékeit adhatja; s a rajongó lelkesülés heve az ifjúság sajátja, erre pedig az érett megfontolás és nyugalom mellett szintén szükség van ott, ahol nagy feladatok minden erő és érték csatásorba állítását követelik meg. A felfrissítés szükségessége mellett az utánpótlásról való gondoskodás pedig természetes követelmény, még akkor is, ha a mostani garnitúra ideálisan és tökéletesen megfelel hivatásának és feladatának. Egy ifju Bné Brith-generáció felkutatása és kinevelése tehát mindenképpen aktuális feladat. Ennek a lehetősége tárgyi adottságokon és feltételeken kívül két tényezőn nyugszik. Az adón. és az elfogadón. Fel kell tételeznünk, hogy az egyik tényező, aki a nevelést adja, befolyásolja, irányítja, a testvérek erre alkalmas része, adva van. Kell, hogy legyenek közöttünk, akik alkalmasak fiatal emberek olyirányu és olyerejű befolyásolására, mely a cél elérését lehetővé teszi. Itt természetesen nem gondolok rendkívüli tudásu és intelligenciájú, kivételes mértékben civilizált s kulturált testvérekre. Nagyon gyakran a szerzett intelligenciánál nagyobb szuggesztív hatása van egy elmélyedő és tiszta egyéniségnek. Elengedhetetlen azonban egy bizonyos fokú didaktikai képesség, ez pedig igen kevés emberben van meg, s ezért mondom, hogy a testvéreknek csak egy kis száma jöhet tekintetbe ebben a kérdésben. Egy bizonyos számú testvér azonban kétségtelenül van, akik az említett szempontok mellett alkalmasok a nevelésre.

Más kérdés — és az előbbinél sokkal nehezebben megválaszolható — az, hogy adva van-e a másik tényező, van-e olyan ifjúság, mely az elfogadó, a felvevő szerepét betöltheti. Unt közhely lenne, ha ismételném az annyiszor elhangzott lesújtó véleményt, mely mindannyiszor hallik, amikor ifjúságról van szó. De vannak körülmények, melyek mindenesetre megbillentik a mérleget. Ilyen az a

meggondolás, hogy az annyszor szapult ifjúság, mely szinte személytelenül be tud olvadni, fel tud olvadni baloldali ideálokban, mely rajongója tud lenni egy eszmekörnek, mely a lehető legideálisabb elgondolásokból indul ki, mely eszmekörnek gyökerei kétségtelenül az elérhetetlen igazságosság kék tavából szívják nedveiket, az az ifjúság, mely családjával, környezetével, az egész őt környező társadalommal való súlyos konfliktusok árán is ragaszkodni tud elérhetetlen ideálokhoz, ez az ifjúság vagy legalább is ennek egy része alkalmas kell, hogy legyen humanista és zsidó-altruista szellemmel való impregnálódásra is. Erre szolgáltat bizonyítékot a cionista ifjúság is, melynek legnagyobb részénél kétségtelen a személyi, az egyéni érdekhez nem kötött ragaszkodás a vérévé vált cionista ideálokhoz.

Kétségtelen tehát, hogy megvan az alany is, megvan a tárgy is. Csak az ígét kell még megtalálnunk, mely az alany és tárgy egymáshoz való viszonyát megteremti, hatóvá teszi. S nézetem szerint itt kell zátonyra futnia a nagyon dicséretes elgondolásnak. Mert a szükséges kapcsolatot megteremteni magister és famulus között *a mai ifjúság anti-autoritásos beállítottsága* mellett, teljességgel elképzelhetetlennek tartom. Akik bármilyen akcióban az ifjúsággal együtt dolgoznak, tudják, hogy a tekintélyt-negligáló mentalitás milyen sok és súlyos nehézség szülője, s ezzel nagyon is számolni kell, mikor az ifjúsággal kapcsolatot teremtünk. Hogy ez a nagyon is jellemző és számbaveendő tulajdonság mennyiben az idők terméke és mennyiben volt meg minden idők ifjúságában is, — mert hisz bizonyos mértékig minden kor ifjúsága természetes antagonistája az idősebb generációnak, — hogy mennyiben jogosult ez éppen a mai ifjúságnál, mely kilátástalanul sivár sorsáért talán nem jogosulatlanul az előző generációt teszi felelőssé, — ezeknek a kérdéseknek a boncolgatása most nem tartozik ide. A pszichológiai adottságot azonban, hogy az ifjúságnál ellenállást vált ki minden nemes intenció, mely az ő szemükből csuful levizgázott idősebb generációtól jön, ezt elhanyagolnunk nem szabad. Ez az ifjúság úgy érzi, hogy tőlünk tanulnia nem érdemes, mert mi is elbuktunk a vizsgán, ez az ifjúság nem igen kapcsolható bele egy olyan koncepcióba, melyben miénk az irányító, nevelő aktív szerep, az övék a passzív. Ideálok még tudják fűteni, de belőlünk alaposan ki van ábrándulva. A tehetetlenség cinizmusával fogad és szabotál minden iniciatívát, mely attól a generációtól jön, melynek ő a tehetetlenségét és életének tétova bizonytalanságát köszönheti. Ez a jelentékeny és negatívizmusában is erősen pozitív lelki komponens természetesen eredményezi azt, hogy a tekintélytisztelet ma, egyéb okokon kívül ezért is, már csak a múlt idők emléke. E nélkül pedig a javaslat pszichikailag is, technikailag is keresztülvihetetlen.

Ha azonban csak egy elszigetelt kísérletről volna szó, mely legfeljebb nem sikerül, az esetben semmi értelme nem volna hozzászólásomnak. Jogosulttá az az aggodalmam teszi, mely sikertelenség esetében következményeiben nem látja egészen ártalmatlannak. Nem pedig azért, mert egy városban két-három famulus-jelölt, ki a

magiszter atyai barátságának kényelmetlen morális és pszichikai igáját sutba dobja, elég ahhoz, hogy a lekicsinylés és nevetség prédára leselkedő gnómjait munkába állítsa. Bármennyire is igyekszem egy emelkedett nézőpontból ignorálni ezt a veszedelmet, nem tudom. Az ifju famulus, aki a szellemi és erkölcsi nívójának nem megfelelő terep elől meghátrál, igazolni akarja önmagát, s erre a legkényelmesebb mód a nevetés. A nevetés pedig, mint az üvegből kiszabaduló szellem, félelmetesen nő. És öl.

Nem hinném, hogy csak rémeket látok. S ha rém, akkor olyan rém, mely a társadalmi életben otthonos.

Ha hozzányulunk az ifjúsághoz, óvatosan nyúljunk hozzá, mintha pokolgéphez nyulnánk. Több benne a robbanó anyag és kiszámíthatatlanabb.

Helyesnek tartanám, ha Munkaközösségünk, azon disztriktek-től, melyeknél ifjúsági páholyok régen működnek, részletes információkat szerezne be ezeknek szervezetére és eredményességére vonatkozólag. Talán ezen rendszernek a helyi viszonyokhoz való alkalmazásával lehetne kísérletet tenni.

VÁLASZ DR. DOHÁNY SÁNDOR TV. HOZZÁSZÓLÁSÁRA

Mint a Szemle jelen számában közzétett cikkemből látható, a MK páholyomat, az aradi Or-t bízta meg a famulusi rendszer részletes kidolgozásával. A famulus-javaslatot a MK elnöki tanácsulése egyhangulag elfogadta és az Or plénumban is csak egyetlen tv. eltenezte: Dr. Dohány tv. Észrevételeit és oppozíciós indokait fenti sorokban a Szemlében is közzé óhajtottam tenni, amire a magam részéről a legkészségesebben nyújtottam lehetőséget, jóllehet kissé szokatlannak tűnhetik fel egyes tv-ek előtt, hogy a plénum által egy szavazat ellenében elfogadott javaslat feletti vita újabb fórum előtt folytatódjék. Mivel azonban a famulus-javaslat tölem eredt, kötelezve éreztem magamat, hogy a jóhiszemű kritika útját ne zárom le az ügyrend sorompóival. Engedtettsék meg viszont, hogy Dr. Dohány tv. megállapításaira pár sorban reflektáljak:

1. Dohány tv. alapjában érti félre a javaslatot, amikor abból indul ki, hogy ennek BB-utánpótlás a célja. Mint az eredeti jegyzőkönyvből is kitűnik, a BB-utánpótlásra való rövid utalás csak a javaslat secunder, hogy úgy mondjam, ráadásszerű hasznára vonatkozik.

2. Ha Dohány tv-nek igaza volna és a javaslat magvát tényleg csak az utánpótlás szükségessége képezné, magának Dohány tv-nek szavai szerint is feltétlen szükségletet elégítené ki.

3. Dohány tv. szerint az ifjúság „anti-autoritásán” fog zátonyra futni a javaslat. Viszont elismeri, hogy az ifjúság bizonyos ideálokhoz még ma is milyen mindent feldáldozón tud ragaszkodni. Nos,

nem a személyek, de az ideálok autoritása kell, hogy hatással legyen az egyméhány kiválasztott fiatal emberre. Vagy talán a baloldali mozgalmakban felolvadt ifju számára a sejtvezető — mondjuk — kocsifényezősegéd jelent autoritást?

4. Dohány tv. fél a nevetségességtől. Ha ez a félelem indokolt lenne, már régen megszökött volna minden pedagógus a tanítványi guny és kacagás hullámainól olyannyira recsegtetett katedrákról. Minden esetre úgy vélem, hogy nem határtalan önfeláldozás egy éretlen nevetésnek kitenni magunkat egy darabka jövődől. Lehet, hogy a nevetés öl, csak éppen eme öldöklésben nem lehet meghalni.

5. Különös, hogy Dohány tv. pár famulus kiválasztásától annyira fél, hogy „óvatosabban nyulna hozzájuk, mint a pokolgéphez“. Ugyanekkor viszont ifjusági páholyok alapítására gondol mint megoldásra. Talán az ekrázit nem robban, ha sok van belőle? És az ifjusági páholyok tagjai bebiztosították-e a kiugrás és nevetségessé tévés ellen a szervezetüket?

Kontradictiókat látok Dohány tv. hozzászólásában, amely kontradictiók csak megerősítenek eredeti javaslatomban.

Dr. Kupfer Miksa.

MILYEN PÁLVÁRA NEVELJÜK VAGY CSOPORTOSITSUK ÁT A ZSIDÓ IFJUSÁGOT

Cluj University Library

Irta: Ing. VICTOR BAUER tv., Praga.

A francia forradalom óta a zsidók ugyyszólván „osztályközi“ rétegeződésben vannak, abnormis helyzetben, amely sok nélkülözésnek, fájdalomnak és üldöztetésnek a kutforrása.

Ipari téren a zsidók legnagyobb százalékarányt a kereskedelemmel rokon üzemekben érték el. Európa keletjén a tüipart (szabó-, cipész- és szőrme-ipar) zsidó iparnak tekintik. Innen származott át zsidó tömegek utján Észak- és Dél-Amerikába. Romániában, Ruzsinszkóban, Lengyelországban és Litvániaiban a zsidók jelentékeny részt vesznek a husipar és üveggyártás körül. Meglehet állapítani, hogy a zsidó csoportok ezeket az iparokat általában nem tekintik existenciális alapjuknak, hanem a kereskedelem felé való ugródeszkának és a gazdasági és szociális előbbrejutás eszközének. Logjobban megfigyelhető ez Amerikában, ahol a zsidó ipar a kivándorlási tilalom következtében lemenő tendenciát mutat. A zsidók az iparból a tisztviselői, kereskedelmi és szabad pályákra mentek át.

Ipari proletáriátus, mint bér munkás a zsidók között tömegekben leginkább Lengyelországban található. A háboru előtt különösen a textiliparban (Varsóban, Lodzban, Bialystockban, Bielitzben) a zsidó proletárok százezrei találtak elhelyezést. Itt azonban a vi-

szonyok alapvető változáson mentek át. A lengyel textilipar tönkrement és a munkástömegek kenyértelenek. Majdnem ugyanez a helyzet a konfekciósiparban Romániában, Newyorkban, Párizsban és Londonban. A zsidó ipari munka aránylag jó ellátást biztosít Amsterdam és Antwerpen gyémántkőszőrűseinek, míg a film Amerikában ad sok zsidónak kenyeret.

*

Tragikus tulzsufaltságban élnek a zsidók Kelet-Európa kereskedelmében. Itt nemcsak a krízisnek áldozatai, hanem annak a törekvésnek is, amely őket ki akarja szorítani a kereskedelmi pozíciókból. Fogyasztó szövetkezetek, kényszergazdaságok, állami monopóliumok, bankok és takarékpénztárak vállálják ujabbban a kereskedelmi munkát és kizavarják állami, vagy társadalmi segítséggel a kereskedelem területeiről a zsidókat. A gazdasági antiszemitizmus napról-napra szedi áldozatait és mialatt a világ irtózatoss fájdalomak közepette szüli új gazdasági formáit, a zsidók tömegei a régi gazdasági formákban elvéreznek anélkül, hogy helyet kapnának az újakban.

A szabad pályákon és a hivatalnoki foglalkozás körül majdnem minden országban ugyanaz a helyzet. A közhivatalnoki pályán elenyészően kis százalékarányban vehetnek részt a zsidók. Zsidó tanerők, bírák, közigazgatási tisztviselők, katonatisztek és parlamenti tagok csak azokban az országokban találhatók, ahol a zsidók jelentéktelen kisebbségben élnek, mint Olaszországban, Délafrikában, Franciaországban és Jugoszláviában. A szabad pályákon ellenben (orvosok, ügyvédek, tudósok, írók és művészek) olyan tulzsufaltságban élnek, hogy már bizonyos főiskolákat el kellett zárni az új zsidó intellektuális generáció elől. Minden nemzetnek égető problémája immár a zsidó intellektuális proletariátusának elhelyezkedése.

A mezőgazdaságban — Ruppin becslése szerint — 500.000 zsidó van elhelyezve. Tömegekben Palesztinában és Oroszországban élnek, a többi e szempontból számbavehető országokban — Besarábiában, Ruszinszkóban, Litvániában és Kanadában — a zsidók csak kevésbé rentabilis törpegazdaságban dolgoznak: veteményes kertészetekben, tej és gyümölcsgazdaságban, baromfi-farmokon és üdülőtelepeken.

A városi zsidó lakosságnak a mezőgazdasági pályára való átcsoportosítási törekvései az utóbbi évtizedekben hozzávetőleg 12.5 millió dollárt emésztettek föl. Zsidóknak Dél-Amerikában való kolonizálása meghiusultnak tekinthető és a Szovjet déloroszországi, krimi és birodidsáni zsidó telepítései is gyöngye eredményeket mutatnak föl. Komoly átcsoportosítási eredményeket eddig csak Palesztinában értek el. A mezőgazdaság terén egyébként is kilátástalan nagy zsidó tömegekkel kísérletezni, minthogy ezen a területen az utóbbi években, nyilván a modern technika befolyására, évről-évre erősebb krízisek mutatkoznak. A nyugati országok autarkája, a kényszergazdálkodás és sok egyéb hasonló probléma azt mutatja, hogy a földműveltség ma már nem vehet igénybe annyi embert, mint valaha és az ifjuság számára csak nemzeti ideálokkal kapcsolatosan jöhet tekintetbe. Az ipari pályák is kevés lehetőséget nyújtanak.

Munkásvédelmi törvények kizárják azt, hogy újabb csoportok elhelyezkedhessenek és egy olyan korban, amikor negyvenmillió munkanélküli él, kockázatos dolog a zsidókat olyan pályákra irányítani, ahol csak munkanélküliségre van kilátásuk. A kereskedelmi pálya is kilátástalan. A Nyugat országában a zsidó kereskedelem gyorsan süllyed és új kereskedelmi ágak nagyon csekély elhelyezkedési lehetőségét biztosítanak.

*

Talán a közép- és délamerikai államok, Ausztrália és a Távolkelet tudna kereskedelmiileg iskolázott fiatal erőket fölvenni. Európában nincs számukra hely. Tulzsfeltség mutatkozik a szabad pályákon is. A zsidó főiskolai ifjúságnak az elképzelhető legrosszabb kilátásai vannak a jövőre és tanácsosabb lenne átminősíteni őket ezekről a pályákról. A zsidó akadémikusok: írók, tudósok, tisztviselők és művészek ezrei száműzettek Németországból és Csehszlovákiában, Ausztriában és Amerikában kétségbeesetten küzdenek existenciájukért. Tisztára bűn lenne a zsidó ifjúságot olyan foglalkozások felé terelni, amelyek semmi jóval nem biztatnak.

Megmaradna tehát a kisipar és a kézművesség. Ebben látom az ifjúság számára új existenciák fölépítésének lehetőségét. A modern technika számos apró kézművesszerű ipart hozott létre, amelyben zsidók is el tudnának helyezkedni. Öt-hat munkással dolgozó kisüzem a soffőri, a szerelő iparban, kémiai, bakteriológiai és fizikai laboratóriumok, tisztító üzemek, telefon és rádió műhelyek, műasztalosságok, műipar, optika, fotómontázs, lakberendező műhelyek, sportcikkék előállítását szolgáló üzemek stb. megannyi foglalkozás, amely kevés tőkét és nem sok üzembefektetést igényel. Ezek a foglalkozások tekintetbe jöhetnének nagyobb zsidó csoportok átminősítésekor. Németországban az utóbbi hónapok keserű tapasztalatain okulva szakmai kurzusokat és esti tanfolyamokat állítottak föl, hogy a zsidó ifjúságot átminősítsék.

*

Nem tagadhatjuk, hogy az általános világkrízis mellett fönnáll még egy speciális zsidó gazdasági krízis is, amelyből föltétlenül ki kell jutnunk. Az ifjúság számára két út áll nyitva: a hach-sára, vagy pedig a modern kézművesség. A Palesztinán kívüli elhelyezkedés a földművelés terén legyőzhetetlen akadályokba ütközik. A zsidó évszázadok óta városi nép és arra kell gondolnunk, hogy városi foglalkozásokat sajátítsunk el. A krízis tartama bizonytalan, de az is bizonyos, hogy egyszer meg fog szűnni és akkor minden zsidó embernek legyen korszerű ipar a kezében, amelynek segítségével becsülettel tudja megküzdeni az életért való harcot.

ZUR UMSCHICHTUNGSFRAGE DER JUGEND

Von Br. JAKOB TELLER, Oradea.

Die meisten Juden sind sich dessen bewusst, dass die wirtschaftliche, politische und geistige Entwicklung der Welt in faschistischem Sinne unsern Lebensraum immer mehr einengt und dass ein endgültiger Sieg des Faschismus die Existenz des Judentums überhaupt in Frage stellen würde. Nebst wirtschaftlicher Vernichtung der Juden, die sich der Faschismus unter andern zu Ziel setzt, strebt er auch danach, unsere Kampfmethoden zu kompromittieren so, dass uns im Falle einer faschistischen Weltherrschaft nur noch das Appellieren an Menschheitsgefühle, wie einst im Mittelalter, als einzige Waffe im Kampf ums Dasein bleiben würde. Die Erfahrungen der letzten Zeit zeigen deutlich, dass faschistische Schöpfungen, welcher Natur auch immer sie seien, für Juden keinen Platz haben.

Da nun ein Kampf gegen den Faschismus, zu dem leider noch sehr viele Judenführer anregen, aussichtslos, ja sinnlos erscheint, bleibt uns nur noch der Weg der Anpassung an die neugeschaffene, oder neu zu schaffende Lage mittels radikaler Umschichtung der jüdischen Massen und an erster Stelle der jüdischen Jugend offen.

Für eine solche Umschichtung kommt natürlich an erster Stelle die Landwirtschaft in Betracht, da sie eine breitere Basis zur Aufnahme von Massen bietet und gleichzeitig auch die erste Voraussetzung für körperliche und seelische Regeneration unseres Volkes ist.

Nun aber haben die Misserfolge aller in den letzten Jahrzehnten gemachten Versuche — von Palästina abgesehen — Juden in Galizien, Bessarabien, Krim, Argentinien, etc. zur Landwirtschaft zu überführen, gezeigt, dass eine Umschichtung der Juden ohne vorangegangene seelische Umschichtung und die mit ihr zusammenhängende Berufsumwertung unmöglich ist und dass die letztere nur im Rahmen der zionistischen Idee verwirklicht werden kann.

Während der von verschiedenen Gesellschaften in Argentinien oder Krim als Landarbeiter angesiedelte Jude furchtbar unter seelischen Depressionen leidet und nur in seiner Flucht in die Stadt Heil sieht, geht der vom zionistischen Ideal getragene Chaluz lebensfroh zu seiner Erdarbeit, zumal sie für ihn die Zukunft des jüdischen Volkes bedeutet.

Welche Erfolge sollte nun die von der AG in Aussicht genommene Errichtung von Modellfarmen haben, wenn die grössten jüd. Gesellschaften trotz ihrer riesigen Geldopfer keine hatten? Welche Garantie haben wir, dass die wenigen Schüler der Farmen nach ihrer Ausbildung, die solch horrende Geldopfer erheischt, nicht auch in die Stadt fluchten werden, umsomehr als die vielen Millionen zwecks Anschaffung von Feldern, Geräten, Vieh, Gebäude, etc. zur Ansiedlung dieser wenigen Schüler höchstwahrscheinlich nicht vorhanden sein werden?

Demgegenüber wäre es angebrachter an Stelle der kostspieligen Farmen grosse Felderkomplexe zu kaufen und sie Chaluzim, die einen beträchtlichen Teil unserer Jugend ausmachen, zur Bearbeitung zu übergeben. Der Ertrag dieser Felder würde die Bezahlung der Chaluzim, die Dank ihrer guten Organisation sich mit einem Tageslohn von 25—30 Lei täglich zufrieden geben, decken und bei guter Verwaltung auch einen Überschuss zur Anschaffung eines Fonds zwecks Erwerbung neuer Felder abwerfen. Der grösste Teil von ihnen würde sich dann als Landarbeiter in Palästina und den angrenzenden Kolonien niederlassen können — sind ja dort ungeheuerer und unvorhersehbare Möglichkeiten in Sicht, — die anderen würden als Ackerbauern, Weinbauern, Gärtner, etc. auf den von ihnen bebauten Feldern ihren Lebensunterhalt finden.

Was die städtische Umschichtung anbelangt, so müssten an Stelle so mancher Volks- und Mittelschulen Gewerbe- und Industrieschulen, „Scoală de Arte si Meserie“ errichtet werden, um den Strom der studierenden Jugend zum Abnehmen zu bringen und die meisten in das Handwerk, resp. Kunsthandwerk und Kleinindustrie hinüberzuleiten. Das sind momentan die einzigen Gebiete, wo zahlreiche Juden Unterkommen finden können und welche auch für die nächste Zukunft gute Aussichten haben.

Viel schwieriger, vielleicht auch aussichtslos erscheint mir der Versuch, Juden in die Schwerindustrie zu überführen, da die Arbeitslosigkeit und die zu ihrer Bekämpfung geschaffenen Gesetze einen Zustrom von jüdischen Arbeitern in die Fabriken fast unmöglich macht. Auch ist diese Umschichtung psychologisch die schwierigste, da für die Meisten der Übergang zur Tagelohnarbeit einen zu tiefen sozialen Abstieg bedeutet und gleichzeitig auch gar keine Aussichten hat. Die Schaffung eines jüdischen Proletariats wäre nur durch Errichtung von „Kibuzim“ nach palästinensischem Muster möglich. — Bemerken möchte ich nur hier, dass wir schon so manches von Palästina abgucken können. Nicht destoweniger könnte man es durch planmässig geführte Propaganda bei jüdischen Fabrikanten durchsetzen, dass im Laufe der Zeit ein gewisser Prozentsatz jüdischer Lohnarbeiter in ihren Fabriken placiert werde.

Der wirksamste Mittel bei diesem so schwierigen Umschichtungsprozesse ist letzten Endes doch nur die Auswanderung eines grossen Teiles der Jugend nach Palästina und in das benachbarte Transjordanien, das über kurz oder lang uns seine Tore wird öffnen müssen, zumal eine gesunde Schichtung und Umschichtung der Juden nur dort möglich sind.

Die BB-Logen müssen daher viele Kampfesmethoden, die der Ideologie des vorigen Jahrhunderts entsprechen, aufgeben und neue, zeitgemässere Methoden sich zu eigen machen. Es geht nicht an, dass die BB-Logen, die heute die einheitlichste jüdische Weltorganisation bilden, wom grossen, epochemachenden jüdischen Ideal fernbleiben und es auch weiterhin nur auf Teilresultate absehen, die, meines Erachtens nach, von nun ab von keiner Bedeutung mehr sein können.

Jedenfalls sind die Galuthprobleme mit den Palästina-problemen so innig verwachsen, dass jeder Versuch, ein jüdisches Problem ohne Berücksichtigung dieses Gesamtkomplexes zu lösen, von vornherein zum Scheitern verurteilt ist.

HOZZÁSZÓLÁS AZ IFJUSÁGI PROBLÉMÁHOZ

Irta: Dr. FRIED JÓZSEF tv., Oradea.

A zsidóságot mai veszélyeztetett helyzetében nemcsak a saját generációjának szomorú jelenje és fenyegető közeljövője izgatja, hanem azon aggodalmas és kiút nélküli helyzet is, amelyben a mai zsidó ifjúság van, amely a szomorú zsidó jelennek olyan sivár jövőjében való folytatását mutatja. Valamennyien érezzük azonban, hogy cselekednünk kell, hogy a zsidó jövő, a zsidó ifjúság ne szenvedje végig azon bajokat, amelyekben a mai zsidóság egészségtelen társadalmi elhelyezkedése folytán szenved.

Mindenkinek, aki az ifjúság és különösen a zsidó ifjúság problémáival, ha csak felületesen is, foglalkozik, be kell látnia, hogy a bajok javítására az egyedüli kivezető út a zsidó ifjúság átrétegezése produktív, a technika és a szociális rend progresszióját tekintetbe vevő, gyakorlati szükségletű — és nem időleges, átmeneti megélhetést szerző — pályákra.

Az elv megvan, a gyakorlati végrehajtás azonban igen nehezen valósítható meg. Az átrétegezés folyamata olyan nagy anyagi eszközöket igényel, hogy az erdélyi zsidóság mai helyzete erre a valóban szükséges áldozatkészségre nem igen alkalmas. Ennek dacára a lehetetlent is meg kell próbálni a zsidó ifjúság egészségesebb jövője érdekében. Az átrétegezés két főirányban folyik. Az egyik a mezőgazdasági, a másik az ipari. A mezőgazdasági átrétegezéssel kapcsolatban Dr. Hamburg J. eluji tv. nagyobb szabású elaborátumot dolgozott ki, amelynek egyes pontjai, ha az anyagiak ezt megengedik, rövid időn belül realizálódhatnak. A mezőgazdasági átrétegezés módja felett, — ahogy azt Dr. Hamburg tv. elképzei, — számos aggály lehet, mert 40—50 fiatalembernek a mezőgazdaságba való bevezetése nem áll arányban a befektetett horribilis kiadásokkal és az ifjúság kicsiny rétegének még kisebb tört része nyert csupán egészségesebb elhelyezkedést. A mezőgazdasági átrétegezéssel azonban nem kívánok foglalkozni e helyen. Az ifjúság jövőbeni gazdasági elhelyezkedésének másik életrevaló formája, az ipari pályákon való elhelyezkedés.

Az ipari átrétegezésnek zsidó szempontból három főakadálya van. Ezek: 1. kevés hely, főképpen a nagyiparban és a speciális szakmákban, ahol a zsidó ifju kiképzést és elhelyezkedést nyerhetne; 2. a zsidóságnak eddigi gazdasági elhelyezkedése következtében belegyökerezett idegenkedése a nehéz testi erőt kívánó és lenézett

ipari munkától; végül 3. hiányzó dexteritás, kézügyesség az ipari munkához, amely az ilyen munkától való kényszer-távoltartás folytán hosszú évszázadokon át mind fokozottab mértékben való sajátosság lett.

A leglényegesebb akadály, az elsőnek említett kiképzési és elhelyezkedési lehetőség. Ezen a téren igen sokat lehetne elérni, ha egy ankét keretében megbeszélhetők volnának a módzatok, amelyek segítségével az ipari üzemekben minél több zsidó ifju nyerhetne kiképzést és majdan elhelyezkedést. De a fennálló nagy nehézségek dacára is minden eszközzel meg kell ezen kívül kísérlni, hogy ezen elhelyezkedés nemcsak a kisszámu zsidó ipari üzemekben, hanem nem-zsidó és főképpen állami kézben levő gyárakban is lehetővé váljék.

Rendszeres és alapos propaganda szükséges, mely a zsidóságot az ipari munkáról való előítélet helytelenségéről meggyőzze és az ipari átrétegezés szükségességét hangsúlyozza. A BB-páholyok ezen a téren igen nagy mértékben és igen eredményesen működhetnének közre. Az alábbiakban egy kis összeállítást kívánok nyújtani, hogy bemutassam azon ipari pályákat, amelyekben a zsidó ifjuság elhelyezkedése kívánatos, vagy amely ipari pályákon eddig egyáltalán nem működtek.

Ipari nagyüzemek:

Vasgyárak; gépgyárak; vasuti-, villamos-, autó-, repülőgép-karoszeria gyár; gyapjuipari gyárak; papirgyárak; butor- és famegmunkáló gyárak; üveggyár; cementeső és cementipari gyár; cserép-, téglachamotte-, agyagipari gyárak; sodrony és drótkészítő üzemek; vízvezeték-, gázcső-, petróleum-, olajcső-gyárak; olajcisternák, tankok-, nagykapacitású tartályok gyára; gyufagyár; brikettgyár; celluloidgyár; hajókészítő gyárak; ruhaipari nagyüzemek (posztó-, szövet-, fehérnemű-, cipőgyárak); chemiai ipari üzemek; cukorgyárak; reszelő-, ipari szerszámok gyára; étkezési ipar (mészáros, husfeldvágó, konzerv stb. üzemek).

A kisipari üzemek és foglalkozások között a main mechanizálódó technika idejében is igen sok van még, amely legalább egy generációig állandó megélhetést fog nyújtani. Ilyenek:

Építész-közműves ipar; tejgazdaságok; kertgazdaságok, méhészet; cégfestő, mázó és szobafestő ipar; fűrészgyárak; péküzemek, kenyérgyárak; nyomdai ipar (nyomdászat, litográfia, könyvkötészet stb.); ágynemű ipar (vaságy-, sodrony-, paplankészítés stb.); bányászat; hordók és nagykapacitású fatartályok készítése; műmechanika; emalfestés; üvegfestés; esztergályos-, műasztalos szakma; vanti technikai szakmunka; elektrotechnikus; repülőgépkészítési szakmunka; chemigrafia; halászat; tengerészet, erdészet; gáz- és villanygyári szakmunka; cserzés; üvegfuvas, üvegmechanika, üvegköszörülés; kályhakészítés; olvasztókemence előállítás; kocsik, kiskapacitású járművek előállítása; szűcsipar; hangszerkészítés; műlakatosság; bőrfeldolgozó és bőripari cikkek üzeme; optika; kéményseprés; gyárkéményépítés; kovács-mesterség; xylographia (faszobrászat); egészségügyi ipar, stb., stb...

Természetes, hogy ezen összeállítás nem mutatja sem rendszeresen, sem hiánytalanul azokat az ipari lehetőségeket, amelyek manapság a munkanélküliség korszaka dacára mind nagyobb és változatosabb formában fellépnek, ezen hevenyészve alkotott összeállítás csupán vázát akarja képezni azon ipari ágakról szóló kimutatásnak, amelyekben való elhelyezkedés a zsidó ifjúság szempontjából kívánatos lehetne.

Mint már említettem, a zsidóság sajátos helyzetéből származó okok miatt a zsidó fiatalokban gyakran hiányzik a megfelelő manitás és dexteritás, a kezűgyesség és azon ösztönszerű ügyesség, amely az egyes iparágakban nem tanulható meg tökéletesen, megfelelő reátermettség nélkül.

E tekintetben is cselekedni kell és a zsidó fiatalság ilyenemű defektusát szintén szisztematikusan javítani és megszüntetni szükséges. A romániai tantervben ugyanis megfelelő számú tanóra van felvéve az iskolai növendékek kezűgyességének fejlesztésére. A román tanterv ezen rendelkezését valamennyi zsidó iskolánál, az elemi iskola első osztályától a középiskola nyolcadik osztályáig fokozatosan, bővebb és behatóbb mértékben realizálni kellene. Megfelelő felső szakipari iskolai tanárok, állástalan zsidó mérnökök, kiválóan intelligens zsidó szakmunkások alkalmazásával minden iskola mellett u. n. mintaműhely vagy mintaműhelyek alakulnának ahol az iskolai tanulók kizárólag gyakorlati jellegű és valamennyiüket foglalkoztató u. n. mintapiari kiképzésben részesülnének, amelynek fő célja csak a kezűgyesség fejlesztése lenne. A mintaműhely munkája két részből állana: az egyik a kezűgyességnek fejlesztése *minden irányú* ipari munka elemi fogásainak oktatása alapján, míg a mintaműhely fejlettebb foka, bizonyos irányban feltűnő hajlamot mutató növendékeknek ugynevezett *szakcsoportban* való oktatása volna. A foglalkoztatás a *legminimálisabb* mértékben elméleti és tulnyomó mértékben gyakorlati jellegű lenne. Lehetőleg minél több időt kellene ezen ipari előkészítő oktatásnak szentelni, felhasználván külön a nyári nagy vakáció egy részét és a kisebb szünidőket is.

Természetesen ilyen irányú ipari mintaműhelyek felállítása a zsidó iskolák amugyis nehéz büdzsáját még jobban megterhelné. Azonban oly excesszív nagy összegek, mint amilyenek a mezőgazdasági étrétegezéssel kapcsolatban felmerülnek, itt nem szükségesek, mert a felállítandó mintaműhelyek költségeihez az egyes városok, vagy falvak zsidósága járulna külön-külön hozzá, sőt több zsidó iskola egy közös mintaműhelyt állithatna fel anyagi nehézségek esetén. A BB-páholyoknak lenne a feladata ezen mintaműhelyek felállítását az egyes hitközségeknél mielőbb megvalósítani és az anyagi eszközök előteremtését minden módon való propagandával és befolyással lehetővé tenni.

Maguk a mintaműhelyek is hasznót hozhatnának az őket fenntartó iskoláknak, mert az iskola körül szükséges minden fajta reparációt (apróbb javítási munkáktól iskolai mellék-épületek építéséig) a növendékek végezhetnék megfelelő vezetés mellett.

Ilyen módon a kezűgyességhez nem szokott zsidó fiatalok a

korai évektől kezdve lassankint megfelelő manuitásra tennének szert, úgy, hogy tanoncoknak való felvételük esetén nem-zsidó tanonc-társaikkal szemben — amint az mostanig nagyon gyakran előfordult — nem lennének hátrányban, az ipari pályáktól való idegenkedés megszűnnék és esetleg megfelelő anyagi eszközök segítségével a zsidó iparos-íjak kiképzése céljaira — a gyárakban és üzemekben való elhelyezkedési nehézségek esetén — később egyik-másik ilyen mintaműhelyből zsidó ipari szakiskola fejlődhetnék ki.

Egy igen fontos körülményt kívánok kihangsúlyozni ezen mintaműhelyekkel kapcsolatban. A zsidó fiataloknak nemcsak manuális ügyességre kell szert tenniük ezen ipari előkészítő tanfolyamon, hanem az oktatás szellemi részének oly értelemben kell történnie, hogy az ifjak lássák és érezzék az ipari pályán való elhelyezkedés szükségyszerűségét és minden propaganda nélkül kedvet kell kapniuk az ipari pályákra. Ezen pályák felé való fordulás olyan természetes kell, hogy legyen, amint nemrég minden zsidó milieuban felnevelkedett fiatalember csak az egyedüli kereskedelmi pályán vélte látni az elhelyezkedés minden lehetőségét és természetességét.

E tekintetben a protektor testületek magatartása játszana döntő szerepet. Ha a protektor testületek ellenőrző közegei minden manifesztációjukkal a mintaműhelyek fontosságát fogják kidomborítani és a mintaműhelyek munkáját a legnagyobb komolysággal fogják ellenőrizni és állandóan ébren tartani, ha a növendékek nem azt fogják érezni, hogy a sok tanóra mellé még egy új felesleges valami jött, ami őket csak annyiban érdekli, hogy az itt előírt kötelességüket mihamarabb elvégezzék, — akkor nem játéknak fogják felfogni az itt töltött időt, hanem tudni fogják, hogy az életbe való kilépéshez nyertek erős eszközt ezen előkészítő ipari munkákkal, — ily módon lelki átrétegezést is nyerve az ipari pályákra, — ami van olyan fontos, mint a manuális ügyesség megszerzése.

A fentiekben természetesen csak vázát kívántam nyújtani az ipari átrétegezést előkészítő minta-műhelyek elvének. Ennek gyakorlati kidolgozása már szakember feladata.

Természetes, hogy ezzel a nyers és alaposan kidolgozandó javaslatommal a zsidó ifjuság — különösen a már most 16—18 éves fiatalok — átrétekezésének kérdését nem oldottam meg. Ez még nehezebb és még bonyolultabb probléma, amely rendkívüli nagy munkát kíván, hogy minimális javulás is kimutatható legyen ezen a téren. Ha azonban a probléma nehezebb részét különböző okok miatt oly gyorsan megoldani nem lehet, a problémának legalább könnyebb részét az általam javasolt módon aránylag rövid idő alatt és kevés anyagi eszközzel meg lehetne oldani és meg volna adva a lehetőség, hogy a zsidó ifjuság átrétekezésének alapmunkáját, ha kezdetleges módon is, — de mégis tettel — szavak helyett — meg lehetne végre egyszer indítani...

AZ INTELLEKTUÁLIS ZSIDÓ IFJUSÁG PROBLÉMÁI

Irta: SZIRMAI ISTVAN,
az E. ZS. D. titkára.

A zsidó közélet vezetői úgy látják, hogy az ifjúsági probléma gerince az átrétegeződés. Az ifjúsági probléma meg van oldva, ha ifjúságunkat sikerült produktívizálni és bekapcsolni a termelésbe. Az *intellektuális* ifjúságot is olyan pályák felé kell irányítani, amelyek a produktivitáshoz, a társadalmi termeléshez a legközelebb állanak. Ez a zsidó „ifjúsági probléma.”

A nevelés vonala adva van, elméletben. Az elméletet azonban nem fedi a gyakorlat. Bele akarunk kapcsolódni a termelésbe, értékeket akarunk nyújtani, de ennél a társadalmi erővonalnál hatalmasabb számos európai állam vezetőinek céltudatos és hatalmi eszközökkel keresztülvitt politikája, mely az elsővel ellentétes: megakadályozni a zsidóságnak a termelésbe való bekapcsolódását, sőt kidobni a termelésben már résztvevő zsidókat is. Az ilyen gazdasági és társadalmi ellentmondások teszik a gyakorlati keresztülvitt nehézzé és fokozzák a megoldhatatlanságig az ifjúsági kérdést.

Az intellektuális pályákra készülő zsidó ifjúság problémáit nagy általánosságban négy pontban csoportosíthatom:

1. pályaválasztás,
2. elhelyezkedés,
3. politikai, társadalmi hovatartozandóság,
4. gazdasági bajok.

A pályaválasztásnál az egyetemre készülő ifjút az úgynevezett intellektuális tultermeléssel ijesztgetik. Ennek a közhelynek az ürességéről azonban hamar meggyőzik őt a hivatalos statisztikák. Ime:

Erdélyben falun csak minden 12.500 emberre jut egy orvos. A regátban csak minden 30.000-re. A kórházi ágyak száma az egész országban alig 29.775, de ugyanakkor nálunk van a legnagyobb gyermekhalandóság, igen nagy arányokat ölt a vérbaj, egyre jobban terjed a tüdővész és a pelagra.

Romániában ma a tanítók cca 20 százaléka állásnélküli (37.416 tanító közül több mint 6000-nek nincs állása), de ugyanakkor az ország lakóainak cca 60 százaléka analfabéta. A középiskolai tanárok száma 12.338, ami — 902 középiskolát számítva — igen kevés. Alig 13 tanár jut átlagban egy középiskolára.

Az állapotok új intellektuel tömegek után kiáltanak. Az állapotokat nézve nincs tehát intellektuális tultermelés, ellenkezőleg nagy a szűkösglet. A politikai és társadalmi helyzetet nézve azonban a meglévő intellektuellek nagy százaléka is munkanélküli. Rettenetes ellentmondás ez, amit az ifju lát és határoz: intellektuális pályára lép, mert ennek az ellentmondásnak meg kell szűnnie vagy meg kell azt változtatni.

A pályátválasztó diákunk számolni kíván a zsidó népi adottságokkal is és a fenti elmélet vonalában technikát, vagy más a termeléshez közel álló vagy ténylegesen termelő tudományt szeretne kiválasztani.

De sem a temesvári, sem a bukaresti technikumra nem képes bejutni. Külföldi tanulmányhoz nincs pénze, mert ifjúságunk 90 százaléka a mesterségesen pauperizált középosztályhoz tartozik.

A cluji mezőgazdasági akadémián hasonló a helyzet. Egyetlen zsidó hallgatója sincs, mert aki „bemérészkedik“, azt kiszorítja az antiszemitizmus és a nem hivatalos, de létező fasizmus.

Milyen intellektuális pályák maradnak tehát nyitva a zsidó ifjúság előtt? A jog, az orvostudomány, a filozófia és a gyógyszerészet. Ezek közül a legértékesebbnek látszik (gyakorlati, megélhetési értéket értve) az orvosi. Az orvosi fakultáson felvételi vizsgák vannak, amelyek a numerus clausussal azonosak. A jelentkező zsidó diákok igen kis százaléka jut csak be. A visszavetettek újabb probléma előtt állanak. Választaniok kell a jog, gyógyszerészet és a tanárság között. A jog nyújt a legtöbb lehetőséget és az egyetemi évek alatt is munka-lehetőséget. A legtöbb diák erre a pályára menekül tehát. Jól értsük meg, menekülés ez, mert ide van kényszerítve, ez az egyetlen kiút.

Ezek után meg kell értenünk a zsidó diákok fakultásonkénti megoszlásának alábbi százalékos táblázatát:

	százalék
jogi pályán van — — — — —	48.01
orvosin — — — — —	30.46
gyógyszerészetin — — — — —	10.60
irodalmi és filozófiain — — — — —	8.61
természettudományin — — — — —	2.32
összesen: 100.—	

A pályát választó ifju még azt is látja, hogy az egyetem különböző fakultásain megnyilatkozó antiszemitizmus csak átmenet az elhelyezkedés során tapasztalt még fokozottabb nemzeti elnyomás-hoz és ezt is kalkulációba veszi. Olyan pályát választ, amellyel a zsidóságra támaszkodhatik és amely pályán a zsidóságnak módjában van öt munkával ellátni.

Mintán a zsidóság nagy hányada városi polgár, kiskereskedő, iparos, tisztviselő stb., érthetően sok jogászra van szüksége. A városlakta zsidóság közvetlen támogatását élvezi még az orvos és a gyógyszerész, de nincsenek zsidó középiskoláink és zsidó tanárnak az államnál való elhelyezkedési lehetősége minimális, ezért készül összesen csak 11 százaléka diákságunknak tanári pályára.

Az elhelyezkedés kérdése, melyet második pontnak vettem, természetesen összenőtt az elsővel. Mégis rá kell mutatnom itt azokra az állapotokra, amelyekre a pályáját végzett ifju talál, már csak azért is, hogy lássuk be végre, mennyire lehetetlenség a zsidó ifjúság szükség szerinti átrétegződése ebben a társadalomban.

Ha van külföldön végzett mezőgazdasági-, elektro-, gépész-, stb., mérnökünk, nem vagyunk képesek elhelyezni őket. Agronomokra csak az államnak, megyéknek, városoknak és a román bojároknak van szükségük. A kisebbségi nagybirtokokat kisajátították. Ugyanez a helyzet az állatorvosoknál.

Ut- és hidépítő mérnököket is csak az állam és a megyék alkalmaznak. A CFR nyújt még mérnököknek kenyeret és a resicai, kudgiri, buhusi és a többi nagyüzemek.

A zsidóság elnyomásának gazdasági volta itt ütközik ki. Ugyanis sem az állam, sem a megyék, sem a városok, sem az autonóm pénztárak (CFR, CAM stb.), de sem a nagyüzemek nem alkalmaznak zsidó mérnököt. És a nemzeti elnyomás ezen a téren állandóan fokozódik. Van már egy a „nemzeti munka fokozottabb védelméről szóló törvényünk“ is, amelyet kisebbség-ellenesen alkalmaznak.

Orvosi pályán: a klinikákon, kórházakban zsidó orvosnak alig van elhelyezkedési és tanulási lehetősége. Kört nagyon nehezen kap a zsidó orvos és a legrosszabbat kapja. Ezt is minden pillanatban elvehetik. Városnál, megyénél, nagyüzemnél, az autonóm-pénztáraknál nem kaphat állást.

Ugyanez a helyzet a jogi pályán. A magisztrátusban nincs zsidó, de még a tisztviselők között is alig egy néhány.

Zsidó tanár állami iskolákban ma már nem kaphat állást.

Az elhelyezkedési lehetőségnek ezt a szomorú képét kapja utmutatón az egyetemre beiratkozott zsidó ifju. De beiratkozik és tanul, komolyan veszi tanulmányait és kikerülve az egyetemről érti a mesterségét. *Beiratkozik, intellektuális pályára megy, mert minden más pályán hasonló és azonos nehézségekre talál, a legtöbb vonalon még súlyosabbakra és sokat tanul, mert tudja, hogy csak nagy képzettsége, az átlagon felülemelkedő tudása emelheti a kenyérkeresők közé.*

A gazdasági problémának konkrétebben megmutathatók. A pauperizált zsidó középosztály nem képes eltartani fiait az egyetemi évek során. A fenti problémákhoz csatlakozik tehát egy a fentieket is elsötétítő súlyos kérdés, az anyagi gond, a megélhetéshez szükséges létminimum előteremtése az egyetemi évek alatt. Az egyetemi taxák 4000 lei körül forognak és ehhez jönnek még a vizsgadíjak. Az utolsó tanévben már a beiratkozással egyidejűleg le kell fizetni 2500 leit, amely csak súlyosbította a helyzetet. A zsidó diák nem kap ösztöndíjat és tandíjmentességet is igen ritkán.

Ügyvédi irodákban nem lehet elhelyezkedni. Tanítványt nehezen lehet kapni és a korrepetitor fizetése minimális.

A zsidó diákság gazdasági helyzetét legjobban a diákmenza tükrözi vissza, hol évről-évre mind többen és többen étkeznek, fokozódó kedvezményi kategóriákban!

A kenyérgondok még inkább elhomályosítják a jövőtlenség amugyis fekete képét. Nincs honnan előteremteni a tandíjat, vizsgadíjat, nincs lakás és sokszor nincs meg az a minimális összeg sem, amit a menzán kell fizetni.

Felörlődnek az ifjuság energiái a kenyérgondokban, a lakás, mosás és ellátás mizériáiban.

Az egyetemre bekerült zsidó ifju társadalmi és politikai harcok passzív, sokszor szenvedő részesévé válik: lezsidózzák, megverik. Akaratlanul is belép tehát a társadalmi és politikai harcokba és kénytelen állást foglalni. Ez az állásfoglalás a legtöbbször spontán módon jön és természetesen reakciója az antiszemitizmusnak. A spontán megnyilatkozás lassanként tudatossá válik és határozott irányt vesz jobbra vagy balra.

A nemzeti elnyomásnak, az antiszemitizmusnak azok a termékei, amelyeket a pályaválasztás és az elhelyezkedési lehetőségek tárgyalásánál felhoztam és amelyekbe minden egyetemre beiratkozott zsidó ifju beleütközik és konkrét, gyakorlati sérelmét képezik, kiváltanak egy erős harci készséget az antiszemitizmus ellen. A zsidó diák felismeri az antiszemitizmus és fasizmus azonosságát és így a spontánizmusból lassanként tudatos antifasizmus lesz.

Természetesen ez nem megy simán. Lelki megrázkódtatások, heves viták tarkítják ezt az utat. A spontán reagálás egyik neve a nemzeti öntudatra ébredés és a cionizmus felé való orientálódás. Ez azonban igen gyakran nem elégíti ki az ifjút, mert a palesztinocentrizmus kikerül az egyetemi és társadalmi élet sérelmeit és a cionizmus nem jelent harcot az adott társadalmi ellentmondások megszüntetéséért.

A zsidó egyetemi ifjuság tehát, melyet állandóan támad, üt a mai társadalom, nem tud elhelyezkedni. Nem tudja járni apái útját. A gazdasági és társadalmi élet reálitásai azt az utat ma járhatatlanná tették számára. Az elhelyezkedni képtelen ifjuság szemben találja magát az elhelyezkedettek föltékeny társadalmával. Generációk harca ez. („Helyet az ifjuságnak!”)

Röviden, mert a fentiekből már világosan adódik:

a zsidó egyetemi ifjuság politikailag, társadalmilag és gazdaságilag elnyomott.

Ebből természetesen következik politikai hitvallása: harc a felszabadulásért.

A teendő: támogatni a zsidó egyetemi ifjuságot:

anyagilag az eddigieknél is fokozottabb mértékben, mert intellektuális termelés néncs, utánpótlásra szükség van, fokozottabb elhelyezkedési lehetőségre pedig a többi pályákon sem talál az ifjuság, ez tehát nem lehet szempont,

erkölcsileg az ifjuság mögé állani, mert az elnyomás alóli felszabadulásért való küzdelem a zsidóság létért való harca, önvédelme és a zsidóság tragédiájának egyetlen helyes kivezető útja.

AZ ELSŐ ZSIDÓ KIKÉPZŐ FARM ERDÉLYBEN

Bármilyen szemszögből nézzük is a zsidókérdés mibenlétét, kétségtelen, hogy a zsidó tömegek produktiválása az a tengely, amely körül a zsidóság létének minden problémája forog. Amily mértékben válik lehetővé a produktíválási processzus, oly mértékben beszélhetünk a zsidókérdés feszültségének enyhüléséről. Minthogy azonban a produktiválásnak, a termelőmunkába való berétegződésnek, gazdasági, társadalmi és politikai feltételei vannak, oly feltételei, amelyek teljes megteremtése túlhalad a zsidóság erején, ezért a teljes produktiválódását sem tudhatja a zsidóság önerejéből végrehajtani. Ezzel a korlátozottsággal az adott körülmények között mindig számolnunk kell, ha akár Palesztinában, akár a gálut országában való produktiválásról van is szó. Ha Palesztina összehasonlíthatatlanul több lehetőséget is nyújt a termelőmunkába való berétegzésre, mint a galutbeli országok legnagyobb része, kétségtelen, hogy ebbe a processzusba ott is determinálóan szólnak bele a világgazdasági, társadalmi és politikai tényezők. És amint Palesztinában nem nyujtanának igazolást a fennálló nehézségek a zsidó építőmunka abbahagyására, úgy nem nyújthatnak igazolást a gáluti zsidóság élettágadására az itteni fokozottabb nehézségek sem.

Ezek a tényezők ennek dacára igen gyakran nemcsak kívülről hatnak gátlóan a zsidóság produktiválódási processzusára, hanem a zsidó életben belül is gyakran jelentkeznek, hogy elhajlítsák a folyamatot az eredeti iránytól. Erre is több példa van úgy a palesztinai, mint a galuti zsidó életben. Az a körülmény, hogy a palesztinai konjunktúra, a tömegbevándorlás és a tőkebeözönlés idején oly kis mértékben gyarapodik a KKL földje, aminek egészségtelen voltára nem kisebb emberek, mint Bialik és Ussischkin hívták fel a figyelmet és hogy kipróbálnak és begyökeresztnek hitt chalucokat is felszív a kibbucokból a lendületet vett városi élet: a fentemlitett tényezőknek a zsidó életben belül való érvényesülésére vezethető vissza. Ami pedig a gálutot illeti, az itteni gazdasági, politikai és társadalmi adottságokból fakadó gátlások a zsidóság helyzetfelismerését is annyira elhomályosítják, hogy történelmi méretű megmozdulásra már csak ezért sem igen kerülhet sor. A még viszonylagos jómódban levő zsidó középpolgárság nagy része egy magabizó mentalitásban él és elfelejti, hogy a már deklasszált zsidó rétegek sorsa és az ő sorsa között csak időrendi eltolódás van. Emme meglátás hiánya miatt nem jelentkeznek azok a zsidó erők sem, amelyek a külső tényezők szabta kereteken belül még mindig jelentősen vihetnék előbbre a zsidóság produktíválási processzusát. És ha imitt-amott, többnyire írásokban és beszédekben, meg is nyilvánul a jövőre való gondolás, az elhatározás és az effektív gondoskodás a legtöbbször az egyéni boldogulás és a kisebb ellenállás vonalán mozog.

A gáluti zsidóság nagy része különben bizonyos felmentést is érez a történelmi kötelesség vállalása alól. Ezt a felmentést Palesztinában véli adottnak a maga számára. A zsidókérdés egyetlen megoldása amugyis Palesztina — mondják a maguk megnyugtatóására — a gálutbeli erőmegfeszítések pedig amugy is meddők maradnak, meg van tehát indokolva a tétlenség. A jobbik eset, amikor cionisták mondják ezt, akik le is vannak bizonyos konzekvenciát eme felfogásukból. De igen gyakran hallani cionista irányban is passzív zsidóktól is ezt az érvelést, amely — mondanunk sem kell — sem az egyik, sem a másik esetben nem állja meg a helyét.

Még cionista szempontból sem lehet kétséges, hogy nemcsak a galutzsidóságnak van szüksége Palesztinára, hanem az épülő országnak is szüksége van egy erős galutzsidóságra. Nem véletlen, hogy a galutzsidóság ügyéért éppen a Cionista Világszervezet kimagasló vezérférfiai, (Motzkin, Jacobsohn,

Goldmann) szálltak és szállnak a legtöbb odaadással sikra. Ha pedig nem-cionista szemszögből foglalkozunk a kérdéssel és Palesztinában tisztán csak a zsidóság egy bármily nagy részének is, de kétségtelenül nem az egész népnek a befogadására alkalmas bevándorlási területet látunk, akkor éppenséggel megkerülhetetlenül áll előttünk a feladat, hogy a zsidóság produktíválása nem történhetik egyoldaluan csak Palesztinában, hanem a kisebb ellenállás vonalának feladásával és nagy erőfeszítés vállalásával a gálutban is el kell követni minden lehető ennek a processzusnak az előmozdítására.

Ha pedig tisztában vagyunk azzal, hogy az átrétegezés éppen azért vált szükségessé, mert a zsidóság egyoldaluan csoportosult eddig a gazdasági életben, akkor mi sem természetesebb, mint az, hogy ügyelnünk kell arra, nehogy a produktíválás processzusát ismét egyoldaluan irányítsuk. Egyaránt hiba volna, ha a foglalkozási kategóriák bármelyikét is tennők meg az átrétegezés kizárólagos célkitűzésévé, különösen amikor amugyis önámítás volna azt hinni, hogy e kategóriák bármelyike is szélesebb elhelyezkedési lehetőséget nyújt a zsidó ifjúság számára. A produktíválásnak valamennyi foglalkozási kategóriára ki kell tehát terjeszkednie és szerves kellékének tekintendő, hogy az ifjúság kiképzése oly tökéletes legyen, hogy kivándorlás esetén is — Palesztina természetesen ismét első helyen jön itt számításba — megállhassa a helyét.

Igy nyer jelentőséget az erdélyi BB-páholyok Munkaközösségének legújabb alkotása, a timisoarei mezőgazdasági kiképző farm. Az aradi Or és a timisoarei Emuna páholyok megalakulásuk óta központi feladatuknak tekintik egy kiképző farm létesítését Erdélyben. E páholyok elnökei már a páholy-avatáskor megállapították, hogy a legelodázhatatlanabb BB-feladatok egyike olyan mezőgazdasági intézmény alapjait megvetni, amely nem elégszik meg a foglalkozási ágaknak félévre szabott gyors áthangolásával, hanem módszeresen, több éves elméleti és gyakorlati munkával oly zsidó mezőgazdákat képez ki, akik akár itthon, akár Palesztinában mintaszerűen állják meg a helyüket.

Ezt az eszmét a MK is magáévá tette és így került a terv realizálására. Tető alatt hát a nagy mű, az első a maga nemében. Bizonyára követni fogják majd más hasonló alapítások is, mert az idő mindinkább sürget és ifjaink minél szélesebb rétegének kell lehetővé tennünk azoknak az ismereteknek és gyakorlati tudásnak az elsajátítását amelyek utravalóul kellene nekik ahhoz, hogy új életformáik elé indulhassanak.

A FARM

A farm Timisoara u. n. „gyárvárosi szőlők” negyedében terül el, öt percnnyire a gyárvárosi vasutállomástól és tizenöt percnnyire a Belvárostól. Az egész negyed kerttelep, ahol télen-nyáron laknak. Mindegyik házhoz kisebb-nagyobb szőlő, gyümölcsös, vagy veteményeskert tartozik. A farm egy keskeny ucca két oldalán fekszik. Az egyik oldalon másfél hold, a másik oldalon négy és fél hold a kiterjedése. Mindkét oldalon két-két épület áll, amelyek lakóházaknak, istállónak, magtáraknak és fészernak szolgálnak. A házak szolidan épültek, csupán a felszerelésük szorul felújításra és kiegészítésre. Az udvaron kut van jó ivóvízzel. Villany az uccában van, a házakba tehát bevezethető.

Az ingatlanok véletlre már fedezve van. Megoldásra váró feladat még az épületek restaurálása. Ez most a legsürgősebb lépés. A további tendő: a földek megjavítása és mély felszántása; igavonó állatok és gazdasági eszközök beszerzése; tavasszal gyümölcsfák ültetése; a meglevő, de elhanyagolt szőlőterület felújítása új karókkal és új tőkékkel; melegágyak építése viráktermelési célokra. Mindezekhez további befektetésekre lesz szükség. Az in-

gatlan vásárlására szükséges tőkét részint két elhunyt tv. Weisz Kálmán és Schönberger Hugó emlékezetére létesített alapítványból bocsájtotta rendelkezésre a MK, részint pedig az Emuna és Or páholyok teremttették elő részjegyzésekből. A részjegyzési akcióba most a MK többi tagpáholyai is bekapcsolódnak és remélhető, hogy a további befektetésekre is idejében meg lesz a fedezet.

AZ ISKOLAPROGRAM

Az iskolaprogram és általában a farm működésének irányítására az új szesszió beálltával az Emunai páholy közvetlen égíse alatt egy szűkebb bizottság alakul, amely gazdasági szakértőkből fog állani. Már az építkezési, beszerzési és a kezdő földmunkálatok is e bizottság javaslatai alapján fognak történni.

Az első esztendőre, előreláthatólag tavasszal, 6—8 ifjut vesznek egyelőre fel. A farmon alkalmazni fognak egy a gazdálkodáshoz értő házaspárt, továbbá egy fiatal tanerőt, aki 3 éves földművelő tanfolyamot végzett, majd 3 évig mint kertész-tanító működött, később pedig egy nagy uradalomnak volt 6 éven át intézője. Ezt a gyakorlati oktatót egy évi próbaidőre alkalmazák. A farm kertészeti és általában a tanítási célt szolgáló berendezését már az ő jelentlében és irányítása mellett csinálják meg. Az elméleti tanítás, amelyet díjtalanul végeznek majd el hozzáértő előadók, általános műveltségi tárgyakra és gazdasági tárgyakra fog kiterjeszkedni. Minthogy az első évfolyamban a gyakorlati munkára esnek a hangsúly, a gazdasági tárgyakban való elméleti kiképzés pillantnyilag még nem időszert. A második évfolyamra az első évet a farmon töltött ifjakat gazdaságokban osztják szét, a nagyobb gazdaságok megismerése, a kenyérmagvak és tömegtermények termelésének megtanulása céljából. A harmadik évben az ifjak visszakerülnek és ekkor kapnak alapos kiképzést elméletileg is. Ily módon a három éves tanfolyam a farm igénybevétele szempontjából tulajdonképpen csak két éves lesz. A farm vezetéségét az a belátás vezeti elhatározásaiban, hogy nemcsak a beruházások, de az évenként megismétlődő kiadások ügye is megoldásra vár és ezért az első 4—5 évre csak szerény programot szabad csinálni. Természetesen törekedni fog arra is, hogy a farm bizonyos mértékig saját magát tartsa fenn. Így igyekezni fog a virágkertészetét előnyösen kihasználni, valamint a tehenészetéből és később a gyümölcstermelésből is bevételeket teremteni. De az első években ezekre csak igen minimális mértékben lehet számítani és mindegyik termelési ág éppen csak a saját szükségleteinek fedezésére szorítkozhatik. Gondoskodni kell tehát egy állandó költségvetés fedezéséről, a részjegyzésekből pedig egy tartalékot kell létesíteni.

Amint a fenti tájékoztatóból kitűnik, szerény a kezdet. De az élet általános tapasztalatai szerint éppen a szerény kezdetekből születnek meg a nagy művek, ha megvan a kitartás és a szívrósság. Lépésről-lépésre haladni egy cél felé bölcsebb és realisztikusabb, mint nagy elannal megindítani egy vállalkozást és az első nehézségeknél összetorpanni. Mert nehézségek, nemvárt eshetőségek mindig vannak, ezekkel tehát számolni kell. Am ha arra gondolunk, hogy olyan feladat megoldásáról van szó, amely a legközelebbi zsidó teendők egyenesében fekszik és ha figyelembe vesszük, hogy nem regényes célkitűzést állítottunk magunk elé, hanem alaposan végiggondolt munkára vállalkoztunk, úgy az eddigi teljesítményt is oly csemete elültetésének tekinthetjük, amely rövid idő múlva sudárba szökken mindannyiunk örömére.

(Sp.—L.)

ELHELYEZKEDÉSI LEHETŐSÉGEK PALESZTINÁBAN

Irta: JÁMBOR FERENC tv., Cluj.

Palesztina nem bevándorlási ország, hanem kolonizációs terület. A munkakereső zsidó ifjuság Palesztinában való elhelyezkedésének lehetőségét tehát ezen a szemüvegen keresztül kell nézni. Az országnak, mint kolonizációs területnek a sorsa két faktornak a kezében van letéve: az egyik a Cionista Világszervezet, illetőleg a Jewish Agency, a másik az angol világbirodalom, amely a Népszövetségtől kapott mandátum alapján Palesztina közigazgatását intézi.

A cionista mozgalom kolonizációs tevékenysége tervszerű és meghatározott programnak a szolgálatában áll. Nem a pillanatnyilag deklasszált tömegek alkalmi elhelyezését keresi, hanem a zsidókérdés megoldását, a luftmenschek széles tömegeinek produktivizálását, a földhöz és a munkához való visszatérését és egy egészséges szociális bázison felépülő, önálló népi közösség megteremtését. Világos ebből, hogy a cionista mozgalom elsősorban nem munkaalkalmat keres azoknak, akik a galut országában egzisztenciális pozícióikból kihullottak, hanem olyan rétegeket akar begyökereztetni, amelyek alapját képezhetik az országépítésnek, így elsősorban földműveseket és munkásokat, akikre fokozatosan ráépülhetnek a nép többi produktív rétegei is.

Mint ahogy a történelmi fejlődés során a zsidóság gazdaságilag egészségtelenül rendeződött el és őstermeléssel és gyári munkával foglalkozó rétegei minimálisra csökkentek, a cionista mozgalom a keleteurópai zsidó ifjuság tömegeiben kitermelte a chalucmozgalmat, amely szociológiai megfontolásokkal párosult ideális lelkesedéssel Palesztina felépítésének pionirmunkáját vállalta és minden országban megteremtette azokat a hachsarah (előkészítő) telepeket, amelyeken fizikailag és szellemileg készült fel arra a termelő munkára, amelyet az országépítés érdekében vállalt.

A chalucok nemzeti kolonizációjának anyagi bázisa a cionista mozgalom két nemzeti alapja: a Keren Kajemeth és a Keren Hajeszod. A Keren Kajemeth a szükséges földterületeket szerzi meg a chalucok letelepítésére, a Keren Hajeszod pedig az investíciókat készíti el a maga apparátusaival.

Az országépítés mai periódusában a kolonizációnak a gerince a chalucut. Az a zsidó ifju, aki Palesztinában elhelyezkedési lehetőséget keres, egészséges módon csak a chalucuton keresztül teheti azt. A különböző ideológiákat valló chalucszervezetekben felkészül nemcsak a nehéz testi munkára, hanem az ország összes problémáira, egy szóval cionista nevelést kap, amelynek a segítségével nemcsak szimpla építőmunkása lesz az országnak, hanem öntudatos, magas kulturális igényekkel rendelkező tagja a zsidó közösségnek, aki határozott program és cél szolgálatában dolgozik és így valóban pionirja az egész zsidó népnek. Az ilyen előképzettséggel rendelkező munkás vagy egyénileg helyezkedik el városi üzemekben

vagy a mezőgazdaságban, vagy pedig, — mint a legtöbb esetben történni szokott, — kollektív alapon berendezett kvucákban és kibbucokban él, amelyek előbb bér munkát végeznek, később a két nemzeti alap anyagi lehetőségeinek arányában földet hasítanak ki a számmukra és letelepítik őket.

Tervszerűen foglalkozik a Cionista Világszervezet a szakképzett kisiparosoknak a kolonizációjával is, abban a mértékben, ahogyan azt a fokozódó munkásbevándorlás szükségessé teszi.

Jelentékeny helyet foglal még el a cionista kolonizációnak a területén az ugynevezett középosztályu telepítés, amely az idősebb generáció átrétegesítési proceszusának, a mezőgazdasághoz való viszzerítésének szolgálatában áll. E pillanatban különösen a Németországból menekülni kénytelen zsidó családok számára létesít a Keren Kajemeth ilyen telepeket, ahol a telepesek saját választásuk szerint vagy szövetségi alapon vagy egyéni módon gazdálkodnak, de minden esetben önmaguk kell, hogy megműveljék földjüket és bér munkást nem alkalmazhatnak.

Minden egyéb bevándorlás kivülcsik a Cionista Világszervezet tervszerűségén és az ország jó konjunkturális helyzetére épül. Intellektueleknek, kereskedőknek, gyárosoknak, ház- és földtulajdonosoknak és nem utolsó sorban spekulánsoknak pillanatnyilag jó kereseti lehetőségeket jelent Palesztina, de a mai konjunktura e rétegeknek nemcsak a hasznos, hanem a káros elemeit is beszívja, akik épenséggel nem használnak, sőt egyenesen ártalmára vannak az országépítésnek. Általában az ország fejlődése csak akkor lehet biztos és zavartalan, ha a tervszerű kolonizáció és a zsidó ifjúság átrétegesítési proceszusa akadálymentesen halad és a város nem a pillanatnyi konjunkturára épül, hanem a zsidó falu és általában a zsidó mezőgazdaság szükségleteiből természetesen nő ki.

Aki munkaalkalmat akar teremteni a galutban lehetetlenülő zsidó ifjúság számára, bele kell, hogy kapcsolódjék a tervszerű cionista kolonizációba, még pedig a legegyszerűbb módon: a kolonizációt lehetővé tevő két nemzeti alap aktív támogatásával.

A Palesztinába való bevándorlás certifikátokhoz van kötve. A certifikátoknak a számát a Jewish Agency becslése alapján a palesztinai angol kormány határozza meg. A kormány pedig, amely nem a mandátumban vállalt kötelezettségeit teljesíti, hanem a maga imperialista érdekeit szolgálja és az arabok és a zsidók között a szokásos kétkulacos gyarmatpolitikát játsza, a certifikátoknak a számát félévről félévre kevesebben szabja meg, mint ahogy azt az ország tényleges gazdasági szükségletei megkívánják. A tervszerű cionista kolonizáció eredményeképpen ma Palesztinában nemcsak, hogy nincsen munkanélküliség, de erős munkáshiány van ugy a mezőgazdaságban, mint az iparban. És vonatkozik ez nemcsak zsidókra, hanem az eddig állati sorban élt arabokra is, akik emberséges életstandardhoz jutottak a zsidó kolonizáció révén. Az angol és arab részről terjesztett arab munkanélküliségnek legendáját már az a pusztító tény is megdönti, hogy a szíriai Hauranból és Transzjordániából jelentékeny számu arabok szívárognak be Palesztinába, hogy az égető

munkáshiány által kitermelt munkahelyeket elfoglalják.

Ma évente mintegy negyvenezer zsidó vándorol be Palesztínába, akiknek kétharmad része a mezőgazdaságban és az iparban keres produktív elhelyezkedést. Produktív munkások számára azonban a hivatalosan megengedett számnál lényegesen több a kínákozó munkaalkalom és itt válik a palesztinai munkalehetőségeknek kérdése politikai problémává. A Cionista Világszervezet az angol kormánnyal szemben politikai és kolonizációs eszközökkel csikarja ki az egyre nagyobb bevándorlási lehetőségeket. Éveken keresztül a Világszervezet a maga politikai és anyagi céljainak szolgálatába a világ zsidóságának csak egy töredékét tudta sorakoztatni, holott a palesztinai építés tempója és így az elhelyezkedésre váró zsidó ifjúság munkalehetősége is nagyobb méretű lett volna, ha a cionista mozgalom mögött az egyetemes zsidóság sorakozott volna fel.

Ma a helyzet megváltozott. Egyrészt a palesztinai valóságok, másrészt a németországi katasztrófa a palesztinai gondolat mellé sodorta azokat a rétegeket is, amelyek eddig vagy közömbösen vagy egyenesen ellenségesen viseltettek a cionizmussal szemben. Ezek a jóindulattal és segíteniakarással telített új rétegek egyelőre nincsenek elegendő módon felkészülve a palesztinai problémákra. Innen ered az a tévedés, amely Palesztinában egy miniatűr Amerikát lát és konstruktív országépítés helyett amerikai rendszerű boldogulási lehetőséget keres a zsidó ifjúság számára. Az ut azonban nem ez, hanem egyrészt Anglia felé a zsidó követelések egységesebb és erőteljesebb kihangsúlyozása, másrészt a zsidó ifjúság átrétegesítési mozgalmának, a chalucutnak organikusabb támogatása és a tervszerű kolonizációt szolgáló nemzeti alapok anyagi lehetőségeinek megsokszorozása.

SCHEINBERGER HUGO T_v. EMLÉKEZETE

Elmondotta Orsován 1934 július 7-én Scheinberger Hugó alelnök tv. temetésén az érd. „EMUNAH” nevében dr. Weiss Arthur alelnök tv.

Tisztelt gyászoló gyülekezet!

Azoknak a barátoknak a nevében, akik, ha nem is éltek Vele egy városban, de szívből és lélekben, érzésben és gondolkozásban egyek voltak vele, akiknek a szíve együtt dobbant az ő szívével, amikor egy zsidó intézmény életre hívásáról, fenntartásáról, vagy egy szép gondolat megvalósításáról volt szó, azoknak a nevében jöttem elbucsztatni a mi drága barátunkat: Scheinberger Hugót.

Nemcsak Orsova népe siratja őt, fájó szívvel gyászolja őt Erdély és Bánát egész zsidósága, mert Scheinberger Hugó neve és jótekonysága messze e város falain kívül is ismeretes volt. Nem volt

olyan országos érdekű zsidó ügy, amelyből ő ki ne vette volna részét. Milyen megnyugtató érzés volt őt az őrhelyen tudni, minő bizalommal lehetett reá mindig számítani! Az ő jóságos, minden jóra és nemesre fogékony lelke átérezte a mai nehéz idők fokozott követelményeit, tudatában volt annak, hogy minden város egy-egy fontos végvár, amelyen belül mindenkinek az őrhelyén kell állania és meg kell tennie kötelességét.

Az ő jótékonyága példaadó volt. Ugyyszólván az egész orsovai hitközség az ő vállain nyugodott és mindent, amit tett, oly természetességgel, oly örömmel vállalt, mint ahogy ezt egy igaz zsidónak tennie kell. Jó ember volt. Minden hozzáfordulón segített, nem tett különbséget ember és ember között, ezért az általános részvét, amely iránta vallási és faji különbségre való tekintet nélkül megnyilvánul. Nincs itt ember, akinek őszinte könnye ki ne csordulna érette, aki ne érezné át, minő veszteség ért mindnyájunkat ily korai eltávozásával.

Megértette az idő szavát, lelkes előharcosa volt ami Ősujországunknak, erős pillére volt az ereci munkának is; most pedig, amikor a zsidó ifjúságnak, Izrael jövőjének sorsa annyira bizonytalan, lelkesen karolta fel egyik előrelátó, nemesen érző és gondolkozó Vezetőnknek a zsidó ifjúság átrétegeződésére vonatkozó tervét, részt kívén a munkából, mely e gondolatot megvalósítani hivatott. Sajnos, a kegyetlen sors éppen abban a pillanatban szólította el őt körünkől, akire még annyi szép és nemes feladat várt, amikor ez az elgondolás tette érik és amikor az ő munkájára és áldozatkészségére a legnagyobb szükség lett volna. De mi, az ő szűkebbkörű baráti csoportja, vállaljuk a munkát és azt az ő szellemében fogjuk elvégezni az egész zsidóság és ezen keresztül az egész emberiség javára!

Isten Veled, szeretett Testvérünk! Emlékedet hiven fogjuk megőrizni, mint azét a testvérét, aki mindig, mindenkivel szemben a legnagyobb mértékben megtette kötelességét!

TESTVÉRI TALÁLKOZÓK

A MK vezetősége még a múlt évi aug. 23-i körlevelében arra hívta fel a tagpáholyokat, hogy az egymáshoz közel fekvő páholyok rendezzenek testvéri találkozókat a székhelyeik közötti kirándulós és üdülőhelyeken. A felhívásban a MK vezetősége utalt arra, hogy ezek a találkozók nagyban hozzájárulnának a páholyok közötti szerves kapcsolatok kimélyítéséhez és a testvéri szellem fokozásához.

A szép elgondolás nem volt eddig realizálható, hogy azonban előbb-utóbb sor kerül a kivételre, ennek biztató jele az, hogy most a testvérek körében született ujja spontán módon ez a gondolat egy levélben, amelyet egy Stána-de-Valen (Biharfüreden) üdülő testvéri csoport intézett Dr. Kertész Jenő elnök tv-hez.

Az alábbiakban teljes terjedelmében közöljük a levelet:

„Stana-de-Vale, 1934. aug. 14.

Erdemes és Szeretett Elnök Tv.!

Rendszerint a páholy az a műhely, ahol hosszas és alapos előkészítés után kitermelődik egy-egy üdvös gondolat, azután pedig hozzáfogunk annak gyakorlati megvalósításához. Most az egyszer legyen fordítva!

A gyakorlatban minden előkészítés nélkül, tisztán véletlenül bevált valamiről van szó és jó tv-hez illően bejelentjük Neked, Erdemes Elnök Tv., az egyes páholyokban való megvitatás céljából, s kérjük a magunk részéről, hogy a „bevált próba alapján” proponáld a MK-ben az alantiaknak az összes páholyokban való elfogadását.

Az idén augusztus elején Borgida Sándor tv-rel együtt jöttünk fel Stana-de-Valere, amely egy pompás nyaralóhelynek bizonyult (nagyserű modern szállója van, hideg-meleg vízzel, központi fűtéssel), gyönyörű környéke, kitűnő levegője predesztinálja erre.

A legnagyobb örömünkre itt találtuk Dr. Gellért és Czitrom Laci váradi tv-eket, majd eljött családjával Rosenberg Pista és Dr. Adonyi Jenő váradi tv., egy pár nappal később pedig Dr. Székely Lajos és Dr. Székely Laci tv-ek Aradról.

Az az igazi jó érzés, amely e véletlen találkozás, a megismerés és az állandó kellemes együttlét folytán mindannyiunkban kifejlődött, indított arra, hogy most már keressük az alkalmat, hogy minél gyakrabban lehessünk együtt. Így vetődött fel a „testvért nap” megszervezésének gondolata.

Rendeztessék lehetőleg mind a hét páholy területén (esetleg a körzetükbe eső fürdőhelyeken) egy-egy „testvért nap”, amely weekendszerűleg péntektől, esetleg szombattól hétfőig tartana és amely kizárólag azt a célt szolgálná, hogy közelebb hozza a MK keretébe tartozó tv-eket egymáshoz és módot adjon arra, hogy valamennyien megismerjék egymást. Egy-egy ilyen kirándulásra szívesen jönnének el (persze nyáron, rendszerint a szünetben lenne) a tv-ek, a költségek a legminimálisabbak lennének (féljegy, etc.) és felejthetetlen élményt jelentenének minden résztvevőnek.

Szerencsére a gondolat megvalósítható minden nehézség nélkül. Vannak elsőrendű, kipróbált turista tv-ink, így Oradean Czitrom Laci, Aradon Dr. Székely Lajos, Timisoaran Reiter Károly és Dr. Eliás Feri, akik bizonyára a legnagyobb készséggel vállalkoznak egy-egy „testvért nap” mesteri megrendezésére.

Ugy érzem, hogy egy-egy ilyen alkalom mindig közelebb hozna bennünket egymáshoz, szorosabbra fűzné a tv-i láncot, végeredményben pedig fokozná a harmónikus együttműködést.

Lehetne ugyanezek a „testvért napokon” hivatalos jellegű ügyeket is megvitatni, de most nem erre fektetném a főszólyt, hanem kizárólag arra, hogy minél többen, minél előbb és minél gyakrabban lehessünk együtt és így tanuljuk meg egymást megismerni, becsülni és szeretni.

Meleg testvéri szeretettel és őszinte ragaszkodással köszönt stb. Dr. Weisz Arthur, Dr. Adonyi Jenő, Borgida Sándor, Dr. Gellért, Dr. Székely Lajos és Dr. Székely László.”

Reméljük, hogy a MK tagpáholyai haladéktalanul magukévá fogják tenni a levélben kifejezésre jutó szép elgondolást és a megrendezésre álló szép időt ki fogják használni egy-egy testvért nap megrendezésére.

HERZL HARMINCADIK JAHRZEITJA...

Irtá: Id. MARKOVITS ELEK tv., Satu-Mare.

Harminc esztendővel ezelőtt, 1904 július 4-én vasárnap délután 5 órakor, 44 éves korában egy ember halt meg a Bécs melletti Edlach községben. Az azóta lepergett 3 decennium nagy idő a mi szemünkben, akik benne súlyos események és világtörténelmi jelenségek tanúi voltunk. De ha rágondolunk, hogy mi ebben az időben már léteztünk és résztvettünk a világ eseményeinek figyelésében és ha elgondoljuk, hogy az edlach-i halott nekünk félig-meddig kortársunk is volt — akkor szinte hihetetlennek tűnik fel az a mély és messzi történelmi perspektíva, amely bennünket, ma, a harmincadik Jahrzeitjén, egykori kortársunktól, Dr. Herzl Tivadartól elválaszt.

Ki volt ez az emberfeletti ember, az az igazi Übermensch, aki 30 évvel halála után már annyira fel tudott magasztosulni egykori kortársai és az utána jövő nemzedék szemében, hogy emlékei és hagyományai dogmául szolgálnak egy világot átfogó és az egész világ bámulatát kivívó nagy nemzeti megmozdulásban?

Ki volt Ő, — aki gondtalan és boldog életét feláldozva, prófétai felismeréssel és jövőbelátó szemmel eszmélt rá tövisekkel borított, de annál magasabbra törő történelmi hivatására, melyet egyrésztől az aszsimiláció csunya, mimikris útjait, másrésztől pedig a szenvedések és üldözöttség golgotáját járó, az elmúlás és pusztulás felé haladó zsidó népet kellett jobb jövőbe mentenie?

Micsoda váteszi ereje kellett, hogy legyen, hogy a zsidó népi öntudat és Palesztina-gondolat szükségességét, már akkor felismerte. Noha még most is vannak — sajnos meglehetősen sokan — emberek, akik ezt a Stalin és Hitler ördögi malomkövei között morzsolódó és őrlődő zsidóság megmentése érdekében még most sem képesek belátni!

És micsoda prófétai ihlettel és isteni intuícióval kellett, hogy rendelkezze, amikor ma — egy emberöltő múltán — a praktikus megnyilvánulás és felépítés korában, nagyrészt ugyanazon elvek alapján épül az ország, Erec Jisráél, ahogy ezt Ő annak idején megálmodta és leírta a Judenstaatban és az Altneulandban...

Igazi nagy ember volt Herzl Tivadar! Dicső és nemes szellem, aki méltán foglal helyet nemcsak a zsidó nép, hanem az összes nemzetek legnagyobbjai között is. Illő tehát megemlékeznünk nemes életéről, munkájáról, küzdelmeiről és gigászi harcairól...

Gyujtsuk hát meg az emlékezés szent mécsét a negyedik zsidó honalapítás lánglelkű megindítójának, apostolának és prófétájának, — utólréhetlen vezérének és első hősi halottjának harmincadik halálórási évfordulóján.

*

Életéről egy grandiózus regényt lehetne írni. Atyja Jakob Herzl nagy koncepciójú, művelt és vagyonos ember, szk. tag, aki Zimonyból költözött fel Pestre. A féltve őrzött várszerűen megerősített Zimonyban a spanyol eredetű Herzl család, mint patricius, autochton familia, katonai érdemek jutalmaként egy Savojai Eugen hercegtől kapott privilégium alapján lakott. Egyik ős az inkvizíció kényszeréből katolikus szerzetes lett, de sikerült megszöknie és Törökországban visszatért ősei hitére. Herzl Tivadar már Pesten született 1860-ban egy finomlelkű, nagykultúrájú, minden szépért és jóért lelkesedő anyától és

itt végezte tanulmányait is a nagy szeretettel övezett szülők irányítása mellett. A zsidó főelemi iskola után a reálskolában tanult, ahol a diákok „Wir“ (MINK) elnevezéssel német irodalmi önképzőkört alapítottak, melynek elnöke és értékes munkáival egyik főoszlopa a 14 éves Tivadar volt. Majd átlépett az evangélikus gimnáziumba és itt is érettségizett 1878-ban. Azonban már 7-ik gimnázista korában a Pester Journal könyvbírálatokat és színházi kritikákat közölte továbbá. A tehetséges irodalmár és zseniális újságíró már diákkorában mutatta oroszlánkörmeit.

Erettségi vizsgája után szüleivel Bécsbe költözött, ahol jogi és irodalomtörténeti tanulmányokat folytat és emellett intenzív munkálkodással foglalkozik aktív módon is az irodalommal. 1884 májusában doktorált és egy darabig mint joggyakornok működött a bécsi és salzburgi törvénytörvényseken. De belátva, hogy zsidó létére sohasem érheti el a bírói kinevezést, bucsút mond a jogi pályának és végleg ráadja magát az írásra és újságírássra. Egyetemi tanulmányai közben pár nagyobb utazást tesz Svájcban, Olasz-, Francia- és Németországban. Úti impressziói mély nyomot hagynak ifjúi lelkében. Hitt irodalmi elhivatottságában, számos novellát, tárcát és regényt írt, de az első nagy siker 25 éves korában nem várt módon a tengerentúlról, New-Yorkból köszönti egy egyfelvonásos szindarabjával. Most már egycsapásra ismert írója lett a német nyelvterületeknek, akihez már a nagy lapok mennek írásait kérve. Nemsokára szóhoz jut a Burgtheaterben is. Ez akkor a színpadi sikerek legmagasabb fokát jelentette. És az ifjú Herzl mitől sem volt távolabb mint a zsidóságtól magától, 1889. évben házasodott meg és 2 évvel később fordulópontra állott be életében, amidőn a Neue Freie Presse meghívására 31 éves korában foglalta el ezen világ lap levelezői, megfigyelői posztját Párizsban, a világ fővárosában.

A Neue Freie Presse igazán jól választott, amidőn Herzl megnyerte munkatársának Tudósításai a fin du siècle felé haladó Franciaország forrongó politikai és társadalmi életét mesteri színekkel festették le. Mélyreható és bölcs megfigyeléseit és az események lendületes ábrázolását gondosan cizellált stílusában, szikrázóan szellemes formában tudta előadni. A hasonlóan megírt novellái és írásai pedig előkelő helyet biztosítottak neki a német irodalom elitjei között.

Párizsi tartózkodása alatt indul erjedésnek a benne szunnyadó zsidó népi érzés és eruptív erővel tört elő 1894 végén a hírhedt Dreyfuss-per és kísérő jelenségei folytán. Ekkor, mintegy lázálomban, két és fél hét alatt írja meg „Az új Ghetto“ című színművét, melyben a zsidókat mindenütt körülvevő láthatatlan ghetto falaira világít rá döbbenetes fénnel. Ezek a falak mindenütt feltornyosulnak azok előtt a zsidók előtt, akik önmagukat és fajukat meg- és eltagadva, vallásuk, népi szokásaik, jellegük stb. elpalástolásával igyekeznek a gazdanepek közé vegyülni és velük azonos, egyforma életet élni.

És ezzel le is zárul pályájának első szakasza, ami rövidreszabott 44 életévéből 34-et vett igénybe. Ekkor kezdődik életpályájának második periódusa, tulajdonképpeni működése a zsidóságért, amellyel életének hátralevő 10 esztendeje alatt megvetette a modern cionizmus alapjait és azt egy respektábilis, nagyszabású és a világ összes fóruma előtt, kezdve Vilmos császártól, a szultánon és a British Foreign Office mindenható vezetőin keresztül, egészen a pápáig, hogy úgy mondjam szalonképes és a legmagasabb köröket is komolyan foglalkoztató mozgalommá fejlesztette.

Ekkor vett lendületet Herzlnek ma már fogalommal vált, hősköteményszerű működése és harca a közönnnyel, a megnemértéssel, a kisnitiiséggel és a rosszindulattal; — a szegényekért és a páriasorban tengődő, éhhalálra ítélt rongyos tömegekért. És a nemzetközi előkelőségek szalonjainak dédelgetett kedvence, az asszír fejedelemlnek, keleti hercegének becézett szuggesztív megjelenésű világfi és a szinpadi és irodalmi sikerek mestere otthagyja addigi gontalan és szép életét, hogy az elhagyott, üzőtt-vert, nyomorult zsidó testvérei tömegének hazát, szabadságot és emberi életet szerezzen. És új ideát, amely az enyomottakat szabad, új embereké fogja tenni. És az íróasztala mellett dolgozó elmélyülő filozófusból, szenvedélyes agitátor, sziporkázó debattőr, óvatos diplomata és zseniális hadvezér lesz, aki diadalra viszi eszméjének magasan lobogtatott zászlaját.

Összeköttetésbe lép a világvárosok zsidóságainak elismert vezetőivel és senki sem tudja magát meggyőző okfejtései és szuggesztív hatása alól kivonni. Tárgyalásokba bocsátkozik a legendás Hirsch báróval, a nagy szellem-zsidó a nagy pénz-zsidóval. És a világ egyik legnagyobb filantropja, báró Moritz Hirsch, Freiherr von Gereuth, aki több mint egy milliárd aranyfrankot áldozott zsidó emberbaráti célokra, elbűvölve és lenyűgözve hallgatta Herzl fejtegetéseit a zsidó nyomor intézményes leküzdéséről, eltérőleg az u. n. zedokoh jótékonyágtól, mely könyöradományokkal csak ideig-óráig segít a szűkölködőkön. A sors, a fátum azonban azt akarta, hogy ez a két ember, kiknek összefogásából szinte elképzelhetetlen módon más, nyugodtabb, szabadabb, emberibb helyzetben lenne az egész zsidóság — ne értse meg mindjárt egymást. „Nincsenek apostolaim” — panaszkodott egy ízben Hirsch báró Herzlrel való találkozására előtt és most ott állott előtte az apostol és nem ismerte fel.

Röviddel ezután Hirsch báró meghalt, de Herzl csak egy pillanatra csügged és folytatja nagy művének kiépítését. Állandóan utban van London, Bécs és Párizs között, mindenütt új híveket szerezve mozgalmának. Báró Rotschild Edmond konzekvensül ragaszkodik metódusához, nem érti meg Herzl koncepcióit, mint általában a többi nagy vagyonú zsidók sem. Ellenben a zsidó szellem arisztokratái, Zadok Kahn a párizsi grand rabin, Mohilewer a bialistoki gaon, Izrael Zangwill, Colonel Goldshmidt, Max Nordau, Claude Montefiore, Lucien Wolf, sir Sámuel Montagu, Richard Beer-Hoffmann, Dávid Wolfsohn, a Marmorek testvérek, stb., stb. entuziázmussal sereglenek Herzl zászlaja alá.

De nem maradnak el a kicsinyes gunyolódók és az érdekeiket féltő és strucc-politikát űző fél-zsidók sem, akik azt hitték, hogy a zsidókérdés megoldására elegendő a zsidóságról szólók csendes, vagy erőszakos elhallgattatása. Megjelennek a „Mauschel”-ek és a „Protesz-rabbiner”-ek, de Herzl megy egyenesen a maga útján előre. Zangwill ekkor már úgy jellemzi Herzlt, mint Mózes óta az első igazán nagy koncepciójú államalapítót és államférfiut, aki megmarad zsidónak és a zsidóságért dolgozik, nem úgy mint az a sok nagy, népünkől származó államférfi, akiket mi adtunk az idegen népeknek, de akik vajmi keveset vagy éppenséggel semmit sem tettek saját népükért. És jönnek a cionizmus megértő és segítő keresztény támogatói. Jön Reverend Hechler, a bécsi angol nagykövetség káplánja. több német fejedelmi udvar volt gyóntatója, a fejedelmek nevelője és Herzl egyik legbuzgóbb hívévé válik. Összehozza korának legnemesebb német fejedelmével Frigyes badeni nagyherceggel, Vilmos császár tanácsadójával

és befolyására megnyílnak előtte a legelzártabb utak és ajtók is. Reverend Hechler mindenütt ott van, ahol segíteni lehet a cél elérésében. Herzlnek, nagy összeköttetéseit is rendelkezésére bocsátja és egy-egy fontosabb diplomáciai tárgyalás előtt képes volt egész napon át az oltár előtt imádkozni, hogy Herzl munkája sikerrel járjon. Ez a kiváló férfit, aki szent idealizmustól fűtve annyi szolgálatot tett a zsidóságnak, 1931-ben halt meg értékes könyvtárát és vagyonát a zsidó egyetemre hagyva. Emléke méltó arra, hogy addig is, míg a zsidó nép maradandóbb formában fogja megörökíteni, — hálás kegyelettel gondoljunk rá vissza.

1896 elején megjelenik Herzlnek a Judenstaat című elaborátuma és megmozdítja, mondhatni, az egész világot. Megmozdulnak a kishitűek, — a gyávák, a félénkek és az irigyek, — de tüszurásaik nem érnek fel hozzája. És megmozdulnak a hívők seregei is! Csak kevesen a felsőbb rétegekből, de annál többen a nép tömegeiből. Elöl az ifjuság, a bécsi zsidó egyetemi ifjuság és egyleteik, a Kadimah, Unitas, Ivria, stb., melyek létezéséről sem igen tudtak addig. Jönnek a hírek a könyv visszhangjaként az egész világból. A londoni lapok nagy interestjüket közlik a Judenstaatról. Sir Sámuel Montagu felveti, hogy Palesztinát meg kell vásárolni a szultántól 2 millió fontért. Párizsból áradó levelek jönnek, köztük Nordautól, mely szerint a Judenstaat nagy tett, — több: kinyilatkoztatás. Lord Gladstone szenzációs nyilatkozatban ért egyet a könyv intencióival, a zsidók egy részének Palesztinában való betelepítésével. Zimonyból és más községekből jönnek a levelek, hogy az összes zsidók készek követni Herzl hívását és mindenestől azonnal a Szentföldre vándorolni. Bulgária grand rabinja a templomban hirdeti Pesszach ünnepén Herzl-Messias eljövetelét. Az orosz- és lengyelországi nagy zsidó lapok új korszak eljöveteléről írnak és az orosz steppék zsidó milliói szívszorogva várják a megváltót, a szabadítót, Herzl Tivadart.

„Az egész zsidó világ fel van rázva tespedéséből. Herzlnek ezt az elementáris erejű fellépését és korát semmivel sem tudnám olyan jól érzékeltetni mint Giszkalay Herzl-versének következő pár sorával:

Akkor csak sugva, rejtve szállt a szó,
És nem volt ember sorsra lázadó,
Nem volt sehol kemény, bilincstörő kéz
És semmi csak fásult belétörődés,
És akkor jött ő.
És szólt így: Hozom a messi-mást,
És hirdetem néktek a Messiást!

A Messiást, aki örökkön áldott,
A Messiást, akit már nem vártok
És aki mégis, napja most betelvén,
Csak rátok vár, az idők végtelenjén,
A Messiást, aki az ősök földje,
A Messiást, ki csókkal hív az ölbe
És ölen gyógyító, szent álomba ringat:
A Messiást...
A Messiást...
Ki összegyűjti szerteszétszórtjainkat,
Véres világok füstölgő négy sarkán
S viszi őket, tépetten, rongyban, tarkán,

De boldogan, hogy ujjongnak belé:
Kelet felé, a Szent Kelet felé
S nem gátolhatja útját senki, semmi.
— Csak tudjatok akarni, merni, tenni.”

És ha a nép nem is, de Herzl tudott akarni, merni, tenni. Eljut a magas portához és a szultán keleties pompa között fogadja, kitünteti a Medzsidiye rendjellel és több magánkihallgatáson tárgyal vele. Innen Párizsba utazik Rothschild Edmond báróhoz és két hétre rá már Londonban van a Chovévé Cion és a Macabean Club meetingjein. És tíz nap mulva Karlsbadban tárgyal Ferdinand bulgár cárral és innen Karlsruheba utazik rev. Hechlerrel, mert a badeni nagyherceg feszülten érdekli az újabb fejlemények iránt. Majd jó tanácsaival ellátva kihallgatásra ajánlja a hesseni nagyherceghez, hogy az ő révén a vejéhez, Miklós cárhoz is eljuthasson. Ez a lázas tempó jellemzi Herzl működését. Mintha érezné is, mily kevés ideje van hátra a nagy feladat teljesítéséhez. És azon munkatempó közepette nem mulasztja el lapjával a Pressével szembeni kötelességét sem, melynek már főmunkatársa, vezércikkírója és egyik szellemi irányítója. Kiadásait és költségeit, mint pl. a Portánál, az ott divott rendszernek megfelelően a legmagasabb udvari méltóságok között is szétosztandó ajándéktárgyakat, mind saját vagyonából fedezi. Fond perdu-nek nevezi ezen költségeket és senkivel nem beszél róluk.

És a mozgalom mind nagyobb és nagyobb hullámokat vet. Megindítja a cionista szervezet hivatalos lapját a „Die Welt”-et, melynek ő maga nemcsak főszerkesztője, hanem adminisztrátora és finanszirozója is. A lap deficitje pedig a fond perdu-t növeli. És megkezdí az első cionista világkongresszus beszervezését, amit Münchenben szeretne megtartani. De a hazafiasságukkal tündető német zsidók magatartása miatt — noha az igazi és valódi fajgermán köröknek ez ellen semmi ellenvetése ne volt — Baselbe hívja azt 1897-ben össze.

Az első cionista világkongresszus a szétszórátás óta a legnagyobb zsidó népi megnyilatkozás volt. Ily egységesen, ily impozáns módon és ily tiszteletet és megbecsülést követelően még nem nyilatkozott meg a minckenkor meg is levő zsidó nemzet összefartozandósági érzés, amit csak röviddel azelőtt kezdtek az emancipáció hívei vitatni. Miliók tömegek képviseltették magukat. Minden vallási árnyalat, minden foglalkozási ág és minden társadalmi osztály a világ minden részéből. És eredményei is jelentősek még a demonstratív hatástól is eltekintve. Így ekkor lett megalkotva a bási program, mely szerint a cionizmus célja közjogilag biztosított otthont létesíteni a zsidó nép részére Palesztinában. Ennek alapján lett 30 évvel később a zsidóság joga Palesztinára a Balfour-deklaráció által 2000 év után újra elismerve. Az első kongresszuson lettek még a cionizmus pénzügyi megszervezése, a földmegváltó Keren Kajemeth, a Zsidó Nemzeti Alap megteremtése és a cionizmus általános kulturprogramja is leszögezve.

Herzl maga így emlékezik meg naplójában az első cionista világkongresszusról: „Baselben megálapi ottam a zsidó államot. Ha ma ezt hangosan mondanám, általános kacgással fogadnák. De ötven év mulva ezt mindenki be fogja látni. Az állam lényege a nép államakapása.”

A cionizmus lényegét pedig ugyanekkor így formulázta meg: „Cionizmus annyi mint visszatérés a zsidósághoz, még a Zsidóországba

való visszatérés előtt. " Kell-e még több bizonyíték Herzl prófétai nagyságának igazolására?

Az 1898-ban megtartott második kongresszus sikere még az elsőét is felülmulta. És következményeként a bécsi német nagykövet, Euenburg gróf, Vilmos császár meghitt barátja, összehozza Bülow kancellárral, akivel megállapodnak, hogy a császár az akkor előkészületben levő keleti útján fogja Herzlt fogadni és pedig Konstantinápolyban és Palesztinában. És megtörténik a történelmi találkozás! Vilmos német császár Sztambulban egy óra hosszat tárgyal a ciosita vezérrel. Informáltatja magát a cionizmus állásáról, világpolitikai kapcsolatairól és végül megállapodnak, hogy a császár Chartered Company-t fog kérni a szultántól Palesztinára német fennhatóság alatt. Majd Palesztinában ismét találkozik két ízben is a császárral, akit a politikai körülmények végül is visszavonulásra készítenek. Herzl új megoldást keres. Megalakítja a The Jewish Colonial Trustöt és az 1899-ben összeülő 3-ik kongresszuson beszámol addigi politikai működéséről és a felmerült kérdésekben tett intézkedéseiről. A kongresszus bizalmat szavaz a Vezérnek, pénzt azonban nincs miből előteremtenie így a kiadások tovább emésztik a Vezér vagyonát. A harmadik kongresszus alkotta meg a zsidó népi egységhez való tartozandóság szimbólumát a sékelt és szentesítette a Szervezeti Szabályzatot. És ismét jöttek a hétköznapiak. Nehézségek merülnek fel a Jewish Colonial Trust-tel: Herzl Londonba utazik és elhárítja az akadályokat, majd elintézi az angol törvényeknek megfelelő cégbejegyzést is. Visszajövetkor újabb rendkívüli munka vár rá. Kiutasított román zsidók vonulnak nyugat felé és Ausztria elzárja a szerencsétlenek előtt a bukovinai határt. Herzl interveniál Körber miniszterelnöknél és közbenjárása humanitásra bírja a kormányt. És fájdalommal látja ezzel kapcsolatban a zsidó jótekonysági intézmények csődjét is. Bécsben a Dunaparton a szabad ég alatt tanyáznak a szerencsétlen menekültek. Senki sem törődött velük. Egy másik transport 14 napig hevert a piszkos dunai uszályokon, még a partra sem engedték őket. Buzgó miszionáriusok pedig kihasználva ezen reájuk kedvező atmoszférát vigan vadászgattak a veszendő zsidó lelkekre, sokukat át is térítették. Sőt még borzalmasabb dolgok is jöttek napvilágra. Kiderült, hogy a bécsi „Alliance” titokban közbenjár a kormánynál, hogy az „idegen zsidókat” az „Ostjudekat” toloncolják vissza. Ezen példátlan és megdöbbentő eljárás Herzl a legkiméletlenebb harca indította és újabb impuzust adott neki a zsidó-kérdés emberi megoldásának keresésére.

A badeni nagyherceggel folytatott tanácskozások újból megindultak, majd összeköttetésbe lép Vámbéry Arminnal, a tudós orientálistával, VII. Edward és Abdul Hamid bizalmasával, aki újabb kapcsolatokat teremti részére a fényes portánál és egyengeti az útját a szultánnal való tanácskozásokhoz. És közben, 1900-ban lezajlik az immár 4-ik kongresszus is, a londoni. Gyönyörű demonstráció volt a zsidóság elitjének részvételével, újabb teret hódítva a zsidó jövő érdekében. A kongresszus után folytatja megbeszéléseit Budapesten Vámbéryvel, akit igen jellemzően ír le naplójában a következő szavakkal: „egy rendkívül érdekes, 70 éves, santa, magyarországi zsidó: aki maga sem tudja, hogy török-e, vagy angol; németül ír, tizenkét nyelvet beszél egyformán folyékonyan, öt vallásnak volt a hive és kettőnek papja.”

És Vámbéry professzor, — aki mint kitűnik, mindezek dacára zsidó volt — kieszközölte Abdul Hamid török szultánnál, hogy újból

fogadja a cionista vezért. És Herzl nagyvezetőségi tárgyalásokba kezd a szultánnal Törökország szanálása és az államadósságok, a Dette Publique rendezése, konvertálása tekintetében, melynek ellenében megkapná a Chartert Kis-Ázsia, Szíria és Palesztina területére. És úgy látszik, amit a német császár segítségével elérni nem tudott, azt most közvetlenül maga szerzi meg. De újabb nexusokra van szükség, a zsidókérdés megoldásának újabb pártfogóira, mert féltő volt, hogy az angolok, vagy a cári politikai okokból elgáncsolják a dolgot. Közben pedig a két millió fontot, amire a Charter elnyeréséhez volna szükség, sem az angol, sem az amerikai zsidók nem hajlandók előteremteni. Pedig igen sok keresztény támogatója is van már. Így például Bramley Moore püspök, aki Northumberland hercege útján próbál részére összeköttetést teremteni az amerikai filantrophoz, Carnegie-hez. Löwenstein hercegnő az angol királyhoz egyenleti útját, Rudyard Kipling és mások is szívesen nyújtanak segítő jobbot.

Mind Ezek közepette kerül sor az 5-ik világkongresszusra, mely szankeionálja és megindítja a KKL működését és amelyen a vallásosabb zsidó réteg 165 delegátussal már mint önálló új párt vett részt „Mizrachi“ névvel. És a kongresszus után folytatja idegőző tárgyalásait újból a szultánnal és újból a pénzért, hogy megkaphassa a Chartert, amidőn a szultán váratlanul bejelenti, hogy a Chartert már csak Mezopotámiaira hajlandó megadni, Palesztinára azonban nem és ez felborítja az eddigi stratégiát teljesen. Herzl visszautasítja ezt az ajánlatot és naplójában a következő prófétai megjegyzést fűzi ezen eseményekhez: „Majd megfogjuk azért egyszer kapni Palesztinát egy előre nem látott pillanatban. — Talán nem is Törökországtól, hanem felosztásakor a nagyhatalmaktól.“

Londonba utazik és újabb és eredményesebb tárgyalásokat folytat a Rotschildokkal; majd előadást tart az angol parlamenti bizottság előtt a zsidókérdés megoldásáról és annak szükségességéről. 1902 októberében megjelenik az Altneuland című társadalmi regénye és újabb lendületet visz be a mozgalomba. Ugyanezen hónapban kihallgatáson jelenik meg Chamberlainnél is, aki felajánlja a zsidóságnak az angol kormány nevében a Szinai-félszigetet, El-Arisch-t, Palesztina szomszédságában. És újból kezd intégetni a közeli cél, amikor a terület vízszegénysége miatt kénytelenek ezt az ideiglenes megoldást a napi-rendről levenni az angoloktól felajánlott egyéb gyarmatosítási tervekkel és Ugadával együtt.

A mindehezebbé váló Palesztina-tervet szeretné a legjobban, ha megoldhatná és emiatt ismételtén és mindgyakrabban tárgyal a szultánnal, aki a legbelső bizalmába fogadja Herzlt és az uralkodásával járó gondjait is megtárgyalja vele, tanácsait és véleményeit kérve és végül újból kiténteti őt a Medzsidiye rend nagy kordonjával, amit addig csak fejedelmeknek és nagyhercegeknek adományozott. A Palesztina-terv azonban ugy látszik, ezidő szerint nem realizálható. Közben befut a már régen várt értesítés Oroszországból, hogy a mindenható miniszterek, Plehve és gróf Witte hajlandók őt kihallgatáson fogadni. Szent-Pétervárra utazik és tárgyal a miniszterekkel, kormányzókkal, tábornokokkal és tárgyalásai a legjobb eredménnyel végződnek. Sikertől mindenkit meggyőzni a zsidókérdés megoldásának szükségességéről. És az orosz kormány a cári beleegyezésével hivatalos deklarációt ad ki, melyben leszögezi semlegességét Palesztinával kapcsolatban és hajlandó segíteni a kolonizáció ügyét a szultánnal is. A cionizmust Oroszországban nemcsak, hogy megtürik, hanem elő is fogják segíteni

Es Herzl praktikus javaslatait a zsidóság belső helyzetének enyhítése és javítása érdekében fontolóra fogják venni. A könnyítések már csak azért is megigérték, hogy ezzel is mintegy demonstráljanak azon hírek ellen, melyek szerint az akkoriban lezajlott borzalmas kisineff-i pogrom-ot a kormány rendeztette volna.

Oroszországból visszatérve belegen vesz részt 1902-ben a hatodik kongresszuson, ahol sajnos, nem tudták értékelni kiváló államférfiúi és diplomáciai sikereit, melyek egy részéről a dolgok természeténél fogva csak a legszűkebb környezetének számolhatott be. A kongresszus viharai a British Foreign Office Uganda-ajánlata körül egészen az elnök; emelvényig csapkodtak. Herzl — aki mélyen megrendülve, önszemével látta az orosz zsidók tengernyi szenvedéseit — egy ideiglenes megoldást is elfogadta addig, míg Palesztina megérke — és emiatt lázongó szavak hangzanak ellene. Lecsillapítja a szenvedélyeket, elsimitja az ellentéteket és dolgozik tovább, pedig fáradt, beteg szíve már nem bírja az iramot. Rómába utazik, ahol az ifjú olasz király, kitüntető melegséggel fogadja és őszinte nyilatkozattal emlékszik meg a zsidók iránt viseltetett szimpátiájáról. Tittoni külügyminiszterrel is tárgyal, aki a király beleegyezésével felajánlja az olasz külügyi szervek segítségét is. A Szentszékkal azonban már nehezebb helyzete volt, nem sikerült meggyőzni a pápát, aki csaknem egy óráson kívül kihallgatáson fogadta, sem pedig a Vatikán egyéb illetékes köreit. Tárgyalásainak anyaga bent van a naplójában. Hiában ajánlott fel a keresztény kegyhelyeknek exterritoriális jellegét, mégsem voltak hajlandók támogatni, sőt kimondottan elleneztek a zsidók palesztinai betelepülését. És mégis két hét múlva megjelenik Merry del Val bíornok, külügyi államtitkár hivatalos nyilatkozata: A Szentszék humanitárius okból nem fogja a zsidók szentföldi települését akadályozni.

A római misszió is befejeződött és otthon újabb bajok várják. Oroszországi elvbarátai állandóan támadják és lázítanak ellene az Uganda-terv miatt és a sok izgalom kezd felőrölni végső erejét. Már súlyos beteg midőn 1904 április 30-án, két hónappal halála előtt még hosszas tárgyalást folytat Goluchowszky osztrák-magyar külügyminiszterrel, aki meggyőzve igéri meg a monarchia támogatását is, csak gróf Tisza István magyar miniszterelnök hozzájárulását szerezze ehhez meg. Erre azonban már nem tudott sor kerülni. Orvosi konzilium küldi pihenni, de érzi a végét, még betegesen is dolgozik, míg május 16-án már megszakad a naplója és nemsokára beteljesült a végét, a szemeink láttára folyó nagy zsidó építő-munka és a konstruktív zsidóság halhatatlan megindítóján és megalapozóján, 5664 Thamuz hó 20-án utolsót dobbaant a zsidóság megváltásáért halálradolgozott legnemesebb szív.

Három nap múlva temették Bécsben. „Csodálatos nap volt — írta a temetésről Stefan Zweig — felejthetetlen annak, aki átélte. Mert hirtelen jöttek a város összes pályaudvarain, minden vonattal, éjjel és nappal, minden birodalomból és országból emberek, keletiek és nyugatiak, orosz- és törökországi zsidók minden provinciából és kis városból hirtelen özönlöttek elő a hír félelmével az arcukon. Soha sem érezték világosabban, amit ezelőtt a viszály és szóbeszéd láthatatlanná tett, hogy itt egy nagy mozgalomnak a vezére esett el. Végtelen menet volt. Egyszerre látta az egész város, hogy itt nem egy tárcsairó halt meg, nem egy író, vagy közepes költő, hanem egyike azon eszményi alakoknak, melyek minden országban csak óriási időtávlatokban

emelkednek ki győzedelmesen. A temetőbe érkezve tumultus támadt. Tulsokan özönlöttek be egyszerre, Sirva, nem tudva mit cselekszenek, vetették magukat kétségbeesésükben előre. Minden rend felbomlott az elementáris és exlatikus gyász kitörésétől, amelyet sem azelőtt, sem azután soha nem láttam még temetésen. Az emberek tomboltak, sírtak, kiáltottak, Ijesztő és félelmetes volt. Az orkánikus fájdalom szétzúzta a méltóság érzését, a bösz kétségbeesés az ünnepélyesség kerekeit. És a koporsóleeresztés drámai órájában sejtették meg először azok, akik tulságosan közel állottak hozzá, — működésének és lényének világlátását.“

Beszédek nem hangzottak el a koporsó fölött. Ez tiltotta a végrendelet. De hirtelen az egész siró tömeg mintegy sugallatra, egy gondolatban, egy érzésben fölegyenésedve, felemelte kezét. És ujjak emelkedtek az Ég felé és az ajkáról magasba tört Herzl utolsó esküje:

„Im eskochéch Jerusolajim, tiskach jemini, — Száradjon el jobom, ha rólad Jerusolajim, megfeledekzem.“

A hamburgi BB-páholy székházának szentélyében a főablakot egy hatalmas üvegfestmény díszíti. A kép egy titáni alakot ábrázol, lába a földtéken pihen, a felhők ágyékánál usznak a légben és feje a mennyekig ér. A kép Mózeszt, a nagy szabadtót jelképezi. Lilién, a nagy zsidó művész, a kép tervezője, Mózeszt Herzl után mintázta, akinek arcvonásai tisztán kivehetők a gigantikus képben. És joggal, mert sok párhuzamos vonás található népünk ezen két nagy szabadtójának életében. Mózesnek is saját népe elégedetlenséivel és lázadóival volt a legtöbb baja és Herzl sem léphetett élve az ígért megvalósult földjére. De ha élve nem is, legalább halotti poraiban ott fog nyugodni Herzl az országban, az ő elgondolása szerint épülő Ereben, melyért szívének véré, életét és vagyonát áldozta fel. Hamvait a legutóbbi cionista világkongresszus határozata értelmében most szállítják át ideiglenes pihenőhelyéről, a döblingi temetőből álmai földjére, ahol most szökik virágba a mag, amit ő vetett el az ígért földjére, melynek felvirágzását nem adatott meg látnia...

Jól tudjuk, volt cionizmus, ha nem is épp oly mértékkel és fogalommal, már Herzl előtt is és voltak a Palesztina-eszmének propagálói és hirdetői jóval előtte is. Hiszen tulajdonképpen a galuth-tal egyszerre kezdődött az elvesztett országba való visszatérés vágya is. A cionizmus mondhatni olyan régi, mint maga a szétszórás. Azt is tudjuk, hogy Herzl tábora még halálakor sem volt még megközelítőleg sem akkora, mint ma, kevesen voltak a kiválasztottak, akik az idők prófétájának szavát megértették volna. De ezek mit sem vonnak le az ő nagyságából és értékéből, mert őbenne öltött először testet az addig csak reményekben szunnyadó vágy az ősök földje után, őbenne reinkarnálódott a zsidó népi eszme és ő tette ezeket a világpolitika egyik megoldásra váró problémájává. Nélküle a cionizmus nem lett volna azzá, amivé csak ő tudta tenni és nélküle Palesztina ma egy kopár terület volna. Neki köszönheti a világ zsidósága, hogy üldöztetés és szorongatás közepette van egy kis darab föld a világon, egy ország, amit magáénak mondhat és egy hely, ahová baj esetén menekülhet. És ha ez az ország még nem is kizárólag az övé és ha még nem is fogadhat be minden üldözöttet, de már az is az idők horizontján van... Az ige, amit fennen hirdetett, beteljesült...

BIALIK HALALARA

Mult esztendőben repeső szívvel irtunk Bialikról cikket és ünnepeztük a zsidóság nagy nemzeti költőjét, aki férfias lírájának teljében élte meg hatvanadik élet-évét. És most megilletődve emlékezünk meg a szemle hasábjain Bialik haláláról. A tisztességadás késői adójától nem riaszt vissza bennünket az sem, hogy Bialik halála óta két hónap muadt el. A gyász, amit elhunytá felett érzünk e néhány hét lepergésével nem lett kisebb és e lapnak, amelyhez Bialikot a B. B. munkaközösség nemzetközi kötelékei is kapcsolják, ugyyszólva becsületbeli kötelessége, hogy ne engedjen szárnyra egy olyan reprezentatív számot, amely a jövőt, ifjúságunk jövőjét készíti elő, anélkül, hogy ne emlékezzék meg erről a nagy jövőlátóról, a proféták legjobb nemzetségeből.

Chaim Nachman Bialik, egy oroszországi erdőfelügyelő fia, aki azonban gyermekébe a természet szeretetén kívül a talmud szerelmét is beleoltotta. Hiszen ez a munkásember minden éjjel három-négy órát töltött el gyertyafény mellett a talmud csendes tanulmányozásában. A küzdelmes élet azonban kiszórta őket a nyugalmas szemlélődésből. A természetben, Isten szemlélőten kívül a nyomor volt az a harmadik erő, amely a költészet titokzatos útjaira vezette az ifjú Bialikot és oda sodorta a szociális eggyüttérzés világa felé.

Első költeménye az *El hacipor*, *A madárhoz* című vers, amelyben a zsidó népi megújulás vágyálmának ad formát. Később lapot indít, tanítóskodik. Mig életének első szakaszában *Frug* termékenyítette meg líráját, a férfi Bialik fejlődésére *Achad Haam* volt igen nagy hatással.

Palesztinába először 1909-ben utazott. Találkozása a szentfölddel oly monumentális élmény volt számára, hogy „mint a fel-fel dobott kő” — ismét e földre zuhant vissza. Néhány berlini év után végérvényesen „haza” ment és egy egész nemzet tanítómesterévé vált. Súlyos betegsége leverte lábáról, műtétet kellett végezni rajta. A műtét után még élt tíz napig. Erec Jiszráélben temették el.

Ezek életének külső keretei. A szellemi keretek: külön élmény. E szellemi élet teljesen egybe esik egy mélyre lenyomott néptörzs fejlemelésével, küzdelmes szabadságharcával, végül győzelmével. A zsidó nép regényes megújódása nem választható el Bialik életétől, ábrándjaitól, sőt kétségeitől sem. Az élet, a tömegek élete tovább folyik, de Bialik élete benne, mint titokzatos erőforrás szüntelenül fogja kisugározni rejtelmes rádium-erőit. (L.)

ZSIDÓ VILÁG

DAVID LANG

Der Maler weilt in unserem Kreise. Das gab den Anstoss zu diesem Essays. Er portraitierte Prof. Weizmann, Ussischkin, Max Brod, den Dichter des Reubeni, Isaieson, den berühmten holländischen Maler, Bronislav Hubermann, den unübertrefflichen Geiger und Vorkämpfer des Weltfriedensgedankens, Vermeylen den Dichter des „Ewigen Juden“, Wegener als Shylock und Beregi als Uriel da Costa: das brachte uns ihm nahe. Die Portraits von James Ensor, Jan Toorop, Moissi, Jut-Havelsaar, Capek, Scheidemann, und andere, zeigten uns, in welchen Kreisen er Anerkennung fand, — an der Wagner-Jauregg-Klinik gemachte Skizzen sind als feine Studien der Aberrationen, recht wertvoll.

Schaffende Künstler pflegen vielfach einen Erfolg zu einen Ruhepunkt und einen Ruhepunkt zu einen Erfolg umzuwandeln, oder zumindest umdeuten zu wollen. Und das ist lange nicht dasselbe.

Ein Erfolg entspannt die Nerven und die Energie die bis dahin im Kampf um die Erkenntnis und im Kampf um das Erkenntwerden eingesetzt wurden. Künstler und Kämpfende-Ringende glauben vielfach nur *ein* Ziel sich leisten zu müssen, sie verwechseln das nahe mit dem fernen Ziel und Teilerfolge mit dem ganzen Erfolg. Ein Erfolg darf aber nur ein Ruhepunkt zum sammeln neuer Kräfte und zum suchen und strecken neuer Ziele werden.

Der Erfolg, ein äusseres Zeichen des künstlerischen Ausreifens *kann* dem Künstler eine Art Befriedigung bringen: der Ruhepunkt *hat* ihn gebracht, — und braucht trotzdem nicht mit einem äusseren Erfolg zusammen zu gehen. Er geht eben aus der inneren Erkenntnis der Künstlerseele hervor. Er ist die Lebensbejahung, *trotz* skeptischer Einstellung dem eigenen Schaffentalent gegenüber, oder vielleicht eben daher.

So stehen sich Erfolg und Ruhepunkt in der Schaffenszeit des künstlerischen Wirkens einander gegenüber, wie innere und äussere Anerkennung, wie Selbstkritik und Kritik der Aussenwelt, wie Seele und Antlitz. Wohl dem, dessen Seele zum Gefängnis-Gitter des Antlitzes frank und frei herausblicken darf! Das gibt jene Harmonie, jene Gleichgewichtsstellung dessen schaffende Künstler so sehr bedürfen.

Wer hinter dieses Gitter schauen will, wer die Seele, die Eigenart, Gefühle, Launen und tief Verborgenes erschauen will, muss selbst erst diese Harmonie besitzen. Worte sollen dazu sein, um

Gedanken zu verbergen. Gesichter sind Masken, oft starr leblos und grotesk, hinter die sich alles unausgesprochene und alles Ungesprochen-bleiben-wollende verkriecht. Manchmal sind sie sogar abgeleierte Platten, die einst hell, froh und schön geklungen haben.

Hinter diese Masken zu schauen, aus abgeleiteten Platten, einstige, schöne Klänge heraus zu locken: bleibt höchste Kunst dessen, der das menschliche Gesicht zu bilden und nachzubilden sich unternimmt. Gelingen kann es nur, dem, der es bei sich selbst erst zu Wege gebracht hat.

Der Portrait-Maler David Lang hat Phasen des äusseren Erfolges durchgemacht, ohne deren Wertbeständigkeit zu überschätzen und Ruhepausen für neues Kräftesammeln eingesetzt, ohne daran Schaden zu nehmen, — er hat sich nicht zu sehr in sich verkrochen um sich gegen die Aussenwelt zu verschliessen und hat sich an seinem eigenen Ich nicht so sehr ergötzt, dass er sich gegen weitere Entwicklungsmöglichkeiten verschlossen hätte.

Von Natur aus bescheiden, zurückhaltend, doch nicht verschlossen, — voll dankbarer Gefühle für all jene, die ihm im Leben je geholfen und noch mehr für jene, die ihm Liebe und Güte erwiesen haben, — und voll Hochschätzung für schaffende, ordnende Vertreter der Kunst und der Wissenschaft.

Mit einem naiven, doch unerschütterlich festem Willen, trachtet er hinter die Masken zu schauen, Verratenes zu legitimieren, Vergängliches festzuhalten und Verborgenes aus den Tiefen der Seele heraufzuholen.

Jordaens Schwermut, oder wie sich Muther einst ausdrückte: Dickblütigkeit scheint auch David Lang's Naturell zu sein, wenn man beobachtet, wie er unbeeinflusst von seiner Umgebung und den Forderungen seiner Auftraggeber zu Werke zu gehen pflegt, wie bedacht und behutsam er sein Pensum erledigt und wie hartnäckig er an Traditionen der Zugehörigkeit und der Gefühle hängt. Seine Kunst ist nicht übertrieben heiter. Die Menschen sind es nicht mehr, zumindest nicht wenn man hinter ihre Masken schaut.

Sein Können und sein Temperament bestimmte ihn zum Beruf eines Portraitmalers, und seine Vergangenheit, seine Erlebnisse und seine Tradition halten ihn mit tausend Fäden darin fest. Jetzt auch schon seine Erfolge! Ich meine nicht die Kritiken, nicht die Erwerbung seiner Portraits von der Albertina in Wien, dem Ryksmuseum in Amsterdam, Musée Royal in Brüssel, Leipziger Museum etc., sondern jene eminenten Persönlichkeiten, die er sich durch seine Kunst als Freunde erworben hat.

IDEE.

KULFOLDI BB-ÉLET

Nem lehet pusztán véletlennek tekinteni hogy a Rend különböző, egymástól még oly távol eső disztriktjeiben is azonos problémák és feladatok szinte precíz egyidejűséggel kerülnek előtérbe, jóllehet a közös eszmei kerettől eltekintve alig van eleven kapcsolat nemcsak a különböző disztriktnek, hanem ugyanazon disztriktnek távolabbi székhelyeken működő páholyai között is. A BB-munkában ily körülmények között is időnként megnyilvánuló tartalmi és cél-azonosság meg kell, hogy győzzenek bennünket arról, hogy ha intézményesebb formában történne gondoskodás a szorosabb együttműködésre hajlamos BB-szervek (disztriktnek és páholyok) kollaborálásáról, ezáltal nemcsak az egymástól függetlenül centrálissá tett feladatokban volna praktikus és hasznos egyöntetűség létrehozható, hanem — amint az erdélyi MK példája is mutatja — maga a BB-élet is sokat nyerne mélységben és intenzitásban.

Az ez év őszén összeülő európai AG tanácskozásának egyik igen értékes eredménye volna, ha ebben az irányban a fejlődésnek egy újabb fokára emelné a BB-munkát.

Ezek a gondolatok az utóbbi időben a MK-hez érkezett BB-szemlék olvasása közben vetődnek fel. Rendkívül figyelemreméltó ugyanis, hogy ugyanabban az időben, amikor az erdélyi MK az ifjúsági kérdést, precízebben az ifjúság produktiválását és gazdasági problémáit működése homlokterébe helyezte, a német, a cseh és az osztrák disztriktnek, valamint a bukaresti Noua Fraternitate páholy szemléjének is az ifjúsági, illetve produktíválási kérdéssel foglalkozó cikkek képezik a főbb tartalmát.

BCU Cluj NOUA FRATERNITATE Cluj

Az ifjúsági kérdés megvitatására a bukaresti Noua Fraternitate páholy együttes ülést rendezett a Lumina páhollyal, valamint az ORT és az Unirea zsidó szervezetek képviselőivel. Az ülést Dr. Niemirower nagyzelnök tv. nyitotta meg; aki rámutatott annak szükségességére, hogy a zsidó ifjúság minél nagyobb számban irányíttassék a manuális foglalkozások felé. — George Stroe tv. a munka értékeléséről és társadalmi megbecsülésről adott történelmi visszapiillantást és konkluzióképpen szintén a felnövő generációnak a termelő pályák felé való terelését tűzte ki feladatul. — Dr. Cajal tv. statisztikai adatokkal illusztrálta a romániai zsidóság egészségtelen megoszlását a különböző foglalkozási ágak között. Javasolta, hogy állíttassék fel egy iroda, amely rendszeresen tanulmányozza a kérdést és az általa észlelendő lehetőségek szerint történjék gondoskodás a proporcionális átrétegezésről. — Aureliu Weiss tv., a Noua Fraternitate páholy elnöke, az ország zsidóságának helyzetét vázolta fel, rámutatva azokra a veszélyekre, amelyek ezután várnak még a szilárd gazdasági bázist nélkülöző zsidóságra. Kifejtette, hogy csak a manuális foglalkozások által megszerezhető függetlenség jelenthet némi existenciális alapot a holnapra nézve, éppen ezért elsőrendű zsidó társadalmi feladatnak tekintendő ezen foglalkozási ágak népszerűsítése. — Dr. W. Fildermann tv. a kérdés súlyát abban látja, hogy oly társadalmi viszonyok között élünk, amikor nem üzheti mindenki azt a foglalkozást, amelyre a legalkalmasabbnak érzí magát; hanem faji, nemzeti és vallási tényezők szólnak bele a gazdasági élet alakulásába. Rámutat arra, hogy az emancipáció előtt 200 olyan pálya volt, amelyet zsidó nem üzhetett. 1919-ig az is meg volt tiltva a zsidóságnak, hogy falun telepedjék le. De még így is tévedés volna azt hinni, hogy a zsidóság

pl. az egész kereskedelmet uralja. Egyes kereskedelmi ágak, így az élelmiszerkereskedelem, csaknem kizárólag nemzsidók kezén van. A kérdés csak tudományosan oldható meg és ebben nagy szerepe kell hogy legyen a pályaválasztási tanácsadó intézményének, amely minden vonatkozásban kiépítendő. A nagy hallgatóság előtt megtartott értekezletet, amely számos konkrét elhatározást eredményezett, Dr. Niemirower nagyenök v. zárszavai rekesztették be.

A Noua Fraternitate páholy a juniusi szemléjében is több cikkben foglalkozik az átrétekezés kérdésével. Ing. M. Lischnewsky tv. a kérdés történelmi hátterének szemléletes felrajzolása után érdekes statisztikai adatokat közöl a zsidóságnak az iparban való részvételről. Így megállapítja, hogy Bucuresti 17.671 iparos-munkaadója közül mindössze 2.151 a zsidó, vagyis 12.16 százalék, amely arány még a külföldiek foglalkoztatására vonatkozó nemzeti munkavédelmi törvényben előírt számnak is csak a felét teszi ki. Az iparpályák kétségtelenül felvevőképesek tehát a zsidók számára. Különösen áll ez, ha figyelembe vesszük, hogy az említett 2.151 iparos 60 százaléka három foglalkozási kategóriában — a szabó-, cipő- és bádigos-iparban — koncentrálódott, míg a többi foglalkozási ágakat — különösen az építőiparral rokontermészetűeket — szinte teljesen elhanyagolta. A zsidó kőművesek, ácsok, betonmunkások, kályhaépítők, stb. arányszáma csak törtekben fejezhető ki. Lischnewsky tv. megállapítja, hogy a zsidók ezekre a foglalkozásokra feltétlenül alkalmasak és az ezen foglalkozásokat űző zsidó iparosok eléggé keresettek is. Szükségesnek tartja megfelelő emberanyag kiválasztását a zsidóság által eddig mellőzött iparágakra, továbbá ipari kurzusok és iskolák létesítését és végül megfelelő vezetők beállítását, akik rendszeresen és hozzáértéssel foglalkozzanak ezzel a nagyfontosságú népi ügygel.

Dr. M. Cajal docens tv. „A mai zsidó gyermek”-ről értekezik a N. Fr. szemléjében. Vázolja azokat a tényezőket, amelyek nagy mértékben akadályozzák a zsidó gyermeket fizikai fejlődésében. Így pl. hibáztatja a gyermek túlzott mérvű szellemi foglalkoztatását akkor, amikor a felnőtt ily túlzott mérvű szellemi foglalkoztatás keretében sem törekszik gondoskodás arról, hogy a gyermek az élet realitásait is megismerje. Részben ez az oka a gyermekek érdektelenségének a produktív pályák iránt. Dr. Cajal tv. éppen ezért szükségesnek tartja, hogy az iskolák nagy része iparosiskolákká változtattassék át. A tanoncévek a legjelentősebbek a munkás életében, mert erre az időre esik a kifejlődése. Rendkívüli fontosságuk van tehát a tanoncotthonoknak, amelyek nemcsak a műhelyekben szerzett ismeretek szakszerű kibővítését szolgálják, hanem a tanoncok szellemi szükségleteiről, szórakozásairól és testfejlesztéséről is pedagógiai nivón gondoskodnak.

*

Helyszüke miatt nem számolhatunk itt be a külföldi disztriktek ily irányu munkájáról, erre legközelebbi számunkban fogunk tehát visszatérni. L. A.

Szemlénk július—augusztusi száma kettős számként jelenik meg 56 oldalon, ára 35 lei. Legközelebbi, szeptemberi számunk rendes szám lesz a megszokott oldalterjedelemmel. E számban fogjuk közölni az anyagtörlődés miatt most kimaradt cikkeinket is.